

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΕΥΧΕΛΑΙΟΥ

Κυπριανού Ἀθανασίου
Θεολόγου

Τί είναι τό Εὐχέλαιο;

Τό Ἅγιον Εὐχέλαιο εἶναι μία μακροσκελής ἀκολουθία τῆς Ὁρθόδοξου μας Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία τελεῖται πρὸς «ἴασιν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος» τῶν πιστῶν μελῶν τῆς Μάλιστα, ἡ Ἐκκλησία τό θεωρεῖ καί τό κατανοεῖ ὡς ἓνα ἀπό τά Μυστήρια τῆς.

Ἡ ἀκολουθία τοῦ Εὐχελαιίου διακρίνεται σέ δύο μέρη: Τό πρῶτο μέρος (δηλ. τό τιμῆμα τῆς ἀκολουθίας ἀπό τό «Εὐλογητός ὁ Θεός...» μέχρι τό Ἀπολυτίκιο «Ταχύς εἰς ἀντίληψιν...» πού προηγεῖται τῆς Μεγάλης Συναπτῆς), πού δομικά ὁμοιάζει μέ συντετμημένο Ὁρθρο, ἀποτελεῖ τό προοίμιο τοῦ Μυστηρίου. Τό δεύτερο μέρος (Μεγάλη Συναπτή, «Εὐχή τοῦ Ἐλαίου», Τροπάρια, ἑπτὰ Ἀποστολοευαγγέλια μέ τίς εὐχές πού ἀ-

κολουθοῦν, Συγχωρητική Εὐχή, Εὐχή τῆς Χρίσεως μέ τήν ἐπακολουθοῦσα χρίση τοῦ ἀσθενοῦς κ.λπ.) ἀποτελεῖ τό κυρίως Μυστήριο.

Στήν ἀρχική τῆς, ὥστόσο, μορφή, ἡ ἀκολουθία τοῦ Εὐχελαιίου δέν ἦταν ἡ ἴδια μέ τή σημερινή. Ἦταν πολὺ ἀπλή. Ἡ ἀκολουθία περιλάμβανε μόνο τήν «Εὐχή τοῦ Ἐλαίου» καί τή χρίση τοῦ ἀσθενοῦς μέ τό ἁγιασμένο λάδι. Ἡ εὐλογία τοῦ ἐλαίου τελούνταν ἀπό τόν ἐπίσκοπο, παρευρισκομένων ἑνός πρεσβυτέρου καί ἑνός διακόνου. Ἐλλεῖπει ἐπισκόπου, τό Εὐχέλαιο τελούσε ὁ πρεσβύτερος μέ τό διάκονο ἢ ὁ ἱερεὺς μόνος του. Μέ τήν πάροδο, ὅμως, τοῦ χρόνου, ἐπεκράτησε νά τελεῖται ἐξάπαντος ἀπό ἑπτὰ ἱερεῖς¹. Ἀργότερα, κατὰ τοὺς 11ο – 13ο αἰ., ἄρχισε σιγά-σιγά νά ἐξελίσσεται μορφολογικά. Προ-

στέθηκαν ἀρχικά ἡ Εὐχή τῆς Χρίσεως («Πάτερ ἅγιε...»), μερικά Τροπάρια, δύο Ἀναγνώσματα καί ἐν συνεχείᾳ ὁ Κανόνας, ἔξι ἀκόμα εὐχές καί Ἀποστολο-εὐαγγέλια κ.ἄ. Εἰδικότερα, ἡ αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εὐχῶν σέ ἑπτὰ ἀποσκοποῦσε στό νά δοθεῖ ἡ δυνατότητα στόν καθένα ἀπό τοὺς ἑπτὰ συμμετέχοντες ἱερεῖς νά ἔχει δική του εὐχή. Σέ κατοπινὸ στάδιο, κατὰ μίμηση τῶν εὐχῶν, προστέθηκαν τὰ ἔξι Ἀποστολο-εὐαγγέλια. Τόν 16ο αἰ. ὀλοκληρώνεται, θά λέγαμε, ἡ ἐξέλιξη τῆς ἀκολουθίας καί ἀπαντᾶται στά Εὐχολόγια στή μορφή περίπου πού σήμερα τή γνωρίζουμε.

Τό Εὐχέλαιο, ὅπως ἄλλωστε καί ἄλλα Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας, ἦταν συνδεμένο μέ τή Θεία Εὐχαριστία. Συγκεκριμένα, τό δεύτερο καί μυστηριακό μέρος του ἐτελεῖτο συνυφασμένα μέ αὐτήν. Αὐτό ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τό γεγονός πὼς στά πλεῖστα χειρόγραφα ἄρχεται μέ τό «Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία...» τῆς Θείας Λειτουργίας. Δηλαδή τό πρῶτο μέρος, πού στό παρελθόν ἦταν κανονικός Ὁρθρος, ἐτελεῖτο τό ἐσπέρας

ἢ τό πρωί ἀνεξάρτητα ἀπό τό δεύτερο μέρος καί ἔπειτα, συναπτά μέ τή Θεία Λειτουργία, ψαλλόταν τό δεύτερο μέρος.

Ἡ σύνδεση τῶν Μυστηρίων, καί ἐν προκειμένῳ τοῦ Εὐχελαιίου, μέ τή Θεία Λειτουργία ἐθεωρεῖτο ἀπαραίτητη, διότι, κατὰ τόν Ἁγ. Συμεών Θεσσαλονίκης, «τέλος... πάσης τελετῆς καὶ θείου μυστηρίου παντός σφραγίς ἡ ἱερά κοινωνία»². Εἶναι τό πλήρωμα κάθε Μυστηρίου, ἀφοῦ σ' αὐτήν ὀλοκληρώνεται ἡ ὄντολογικὴ θεραπεία τῆς πεπτωκυῖας ἀνθρωπίνης φύσεως.

Τό Εὐχέλαιο, ὅταν ἀκόμα ἐτελεῖτο συναπτά μέ τή Θεία Λειτουργία, γινόταν πάντοτε μέσα στό ναό, γι' αὐτό ἄλλωστε στό Ἐξαποστειλάριον τοῦ πρώτου μέρους τοῦ Μυστηρίου ψάλλουμε: «*Ἐν ἐλέῳ, Ἀγαθέ, ἐπίβλεπον σῶ ὄμματι, ἐπὶ τὴν δέησιν ἡμῶν, τῶν συνελθόντων ἐν τῷ ναῷ σου...*»³. Ἐάν ὁ ἀσθενής (στήν περίπτωση πού τό Εὐχέλαιο ἐτελεῖτο πρὸς θεραπεία ἀσθενοῦς, ἀφοῦ ὅπως θά δοῦμε παρακάτω τελεῖται καί γιὰ ἄλλους λόγους) ἦταν σέ θέση νά μετακινηθεῖ, τότε καί αὐτός ἦταν παρῶν. Ἐάν ὄχι,

σαλονίκη, σ. 185). Ὅμως, τό ἔθος αὐτό σιγά-σιγά ἀτόνησε, διότι στήν πράξη ἀποδείχθηκε ὅτι δέν ἦταν δυνατό νά συναθροίζονται κάθε φορὰ τόσο πολλοὶ ἱερεῖς. Ἔτσι, ὁ ἀριθμὸς μειώθηκε σταδιακά, μέχρι πού στίς μέρες μας ἐπεκράτησε νά τελεῖται τίς περισσότερες φορές ἀπό ἓνα μόνο ἱερέα, παρόλο πού ἢ ἐν χρήσει ἀκολουθία, ὅπως εἶναι δομημένη, προβλέπει τίν, κατὰ τό παλαιὸ ἔθος, παρουσία ἑπτὰ ἱερέων.

2. P.G. 155, 512D.

3. *Μικρὸν Εὐχολόγιον*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σ. 171.

1. Αὐτό ἔγινε, λόγῳ τῆς κατὰ γράμμα ἐρμηνείας τῆς Καθολικῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, ὅπου στό στίχ. 14 τοῦ ε' κεφαλαίου προτρέπει τοὺς ἀσθενεῖς Χριστιανούς νά προσκαλοῦν «τοὺς πρεσβυτέρους» (καὶ ὄχι τόν πρεσβύτερο) στό σπίτι τους, γιὰ νά τοὺς τελέσουν τό Εὐχέλαιο. Ὁ ἀριθμὸς ἑπτὰ τῶν συμμετεχόντων στό Μυστήριο ἱερέων καθορίστηκε, γιατί ὁ ἀριθμὸς αὐτός στήν Ἐκκλησιαστικὴ μας Παράδοση θεωρεῖται ἱερός (βλ. Ἰ. Μ. Φουντούλη, *Κείμενα Λειτουργικῆς*, Τεύχος Β', Θέματα Εὐχολογίου, Θεσ-

ὁ ἱερέας μετά τό πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας μετέβαινε στό σπίτι του καί, ὕστερα ἀπό μία σύντομη ἀκοιουθία (Εὐχή τῆς Χρίσεως, Τροπάρια τῶν Ἁγ. Ἀναγύρων, Εὐαγγέλιο, Ἐκτενῆ καί Ἀπόλυση), τόν ἔχριε μέ τό ἁγιασμένο λάδι.

Ἡ ἀποσύνδεση, ὅμως, τοῦ Μυστηρίου ἀπό τή Θεία Εὐχαριστία, πού πραγματοποιοῦντο σέ κατοπινό στάδιο, ὀδήγησε μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου στήν, ὡς ἐπί τό πλεῖστον, τέλεσή του στούς οἴκους τῶν ἀσθενῶν.

Ποιός ὁ σκοπός τέλεσής του;

Τό σκοπό τέλεσης τοῦ Μυστηρίου τοῦ Ἱεροῦ Εὐχελαίου μᾶς πληροφοροῦν ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος στήν Καθολική του Ἐπιστολή. Ὁ Ἅγιος, μέσα ἀπό τήν ἐπιστολή του, μᾶς καθιστᾶ κοινωνούς τῆς Ἀποστολικῆς, περί τῆς τέλεσεως τοῦ Εὐχελαίου, Παράδοσης, ὅπως αὐτή παραδόθηκε ἀπό τόν ἴδιο τόν Κύριο στούς μαθητές Του. Χαρακτηριστικά, τό Εὐαγγέλιο ἀναφέρει πῶς, ὅταν ὁ Κύριος τοὺς ἔστειλε δύο-δύο, δοκιμαστικά, γιά νά κηρύξουν μετάνοια στό λαό, δίδοντάς τους ἐξουσία νά ἐκβάλλουν δαιμόνια, ν' ἀνασταίνουν νεκρούς καί νά θεραπεύουν ἀρρώστους, πολλοί ἀσθενεῖς θεραπεύονταν, ὅταν οἱ Ἀπόστολοι τοὺς ἄλειψαν μέ λάδι⁴.

Λέει, λοιπόν, ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος: **«Εἶναι κάποιος ἀπό σᾶς ἀρρωστος; Νά προσκαλέσει τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας νά προσευχηθοῦν γι' αὐτόν καί νά τόν ἀλείψουν μέ λάδι, ἐπικαλούμενοι τό ὄνομα τοῦ Κυρίου. Καί ἡ προσευχή πού γίνεται μέ πίστη θά σώσει τόν ἀρρωστο· ὁ Κύριος θά τόν κάνει καλά. Κι ἄν ἔχει κάνει ἁμαρτίες, θά τοῦ τίς συγχωρήσει»**⁵.

Μέσα ἀπό τό πῶς πάνω χωρίο, γίνεται ἀντιληπτό ὅτι τό Εὐχέλαιο γίνεται πρὸς ἴαση, ψυχική καί σωματική, τῶν ἀσθενῶν. Διά τῆς ἀλείψεώς τους μέ τό ἁγιασμένο λάδι, ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ τοὺς χαρίζει κατὰ πρῶτο λόγο τή θεραπεία ἀπό τίς σωματικές ἀσθένειες (ἢ τά τυχόν ψυχολογικά προβλήματα) καί κατὰ δεύτερο λόγο τοὺς δίδεται ἡ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν.

Τοῦτο τό Μυστήριο εἶναι μία συνέχιση τῶν θαυματουργικῶν θεραπειῶν τοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὅποιος θεράπευε ὀλόκληρη τήν ψυχοσωματική ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου. Γιά τόν Κύριο σημαντικό δέν ἦταν μόνο ἡ ἴαση τοῦ σώματος, ἀλλά καί ἡ θεραπεία τῆς ψυχῆς ἀπό τά τραύματα τῆς ἁμαρτίας, ἀφοῦ ἡ κατεσχόνη ἀσθένεια τῆς ἀνθρώπινης φύσης εἶναι ἡ ἁμαρτία. Ἐκτός αὐτοῦ, ὁ Κύριός μας διδάσκει ὅτι ὀρισμένες

ἀσθένειες ἔχουν ὡς αἰτία τους τή διάπραξη κάποιης ἁμαρτίας. Γι' αὐτό μετά τήν, ἀπό μέρους Του, θαυματουργική ἴαση τῶν ἀρρώστων, ἔλεγε πολλές φορές τή γνωστή προτροπή: **«Ἴδε ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε»**⁶.

Τό ὅτι τό Εὐχέλαιο χαρίζει ἄφεση ἁμαρτιῶν αὐτό δέν πρέπει νά μᾶς ξενίζει, δεδομένου ὅτι τό Μυστήριο τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως εἶναι ἐκεῖνο πού κατεσχόνη χαρίζει ἄφεση ἁμαρτιῶν. Σύμφωνα μέ τήν Ὁρθόδοξη Δογματική, κάθε Μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας χαρίζει ἄφεση ἁμαρτιῶν, παραμένοντας, ὅμως, ἀναντικατάστατο ὡς πρὸς τήν εἰδική λειτουργία του⁷. Ἄρα, ἐν προκειμένῳ τό Εὐχέλαιο, παρόλο πού χαρίζει ἄφεση ἁμαρτιῶν, δέν ἀντικαθιστᾶ τήν Ἱερά Ἐξομολόγησι.

Στό σημεῖο αὐτό ὀφείλουμε νά προσθέσουμε πῶς τό Εὐχέλαιο δέν δίδει μόνο τήν ψυχοσωματική ὑγεία στούς ἀσθενεῖς, ἀλλά ὠφελεῖ ταυτόχρονα τοὺς ἐκεῖ παρευρισκομένους καί συμπροσευχομένους συγγενεῖς καί φίλους. Τοὺς ἐνισχύει στό ἔργο τῆς διακονίας καί φροντίδος τοῦ ἀσθενοῦς των καί παράλληλα τοὺς ἐνδυναμώνει γιά τήν ἐπιτέλεση παντός ἔργου ἀγαθοῦ γενικότερα.

Ὁ Ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης

στόν προαναφερθέν κύριο σκοπό τέλεσης τοῦ Εὐχελαίου προσθέτει ἀκόμα δύο λόγους. Σύμφωνα μέ τόν Ἅγιο, ἐκτός ἀπό τίς περιπτώσεις ἀσθενείας τελεῖται: α) στήν περίπτωση πού ὁ πιστός ἐπιθυμεῖ νά προσέλθει στά Ἄχραντα Μυστήρια καί β) σέ κάθε ἄνθρωπο πού, ἀφοῦ περιέπεσε σέ ἁμαρτήματα, ἐξομολογήθηκε, δέχθηκε ἀπό τόν Ἐξομολόγο τό πνευματικό ἐπιτίμιο, τό ἐξέτελεσε καί μέ τήν εὐλογία τοῦ Πνευματικοῦ προσέρχεται στό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ὁ Ἅγιος στή συνέχεια, τεκμηριώνοντας αὐτό πού εἶπε, προσθέτει: **«ἀφίσι γάρ ἡ τοῦ ἁγίου ἐλαίου ἱερά τελετή τε καί χρίσις τά ἁμαρτήματα, ὡς ὁ Ἀδελφός-θεος γράφει· καί αἱ εὐχαί πρὸς τοῦτο συντελοῦσι τῶν ἱερέων»**⁸.

Τό Εὐχέλαιο, ἐπειδή ἀκριβῶς προετοιμάζει τοὺς πιστούς καί γιά τή Θεία Κοινωνία, γι' αὐτό ἡ Ἐκκλησία ὄρισε νά τελεῖται ἐπίσημα στούς ναοὺς τήν παραμονή τῆς Μ. Πέμπτης, ἡμέρα κατὰ τήν ὁποία ὁ Κύριος παρέδωσε τό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας καί οἱ πιστοί θά προσέλθουν νά κοινωνήσουν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. Κάτι ἀντίστοιχο, προφανῶς γιά τόν ἴδιο λόγο, γίνεται στόν τόπο μας μία τῶν ἡμερῶν τῆς τελευταίας ἐβδομάδος πρὸ τῶν Χρι-

4. Μάρκ. στ', 13.

5. Ἰακ. ε', 14 – 15.

6. Ἰω. ε', 14.

7. Βλ. Ν.Α. Ματσούκα, *Δογματική καί Συμβολική Θεολογία Β'. Ἐκθεση τῆς ὀρθόδοξης πίστεως σέ ἀντιπαράθεση μέ τή δυτική Χριστιανοσύνη*, ἐκδ. Πουρναρά, Θεσ. 2001, σ. 495.

8. P.G. 155, 932CD.

στουγέννων. Έτσι, κατ' αναλογία, θά μπορούσε νά λεχθεῖ πώς εἶναι θεμιτό νά τελεῖται τό Εὐχέλαιο καί κατά τίς δύο ἄλλες περιόδους ἐκκλησιαστικῆς νηστείας, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καί τοῦ Δεκαπενταυγούστου.

Γιατί γίνεται χρίση μέ ἔλαιο;

Τό λάδι ὡς φυσικό στοιχεῖο, ἀπό τά πανάρχαια ἡδη χρόνια, θεωροῦνταν ὅτι ἔχει ιδιότητες θεραπευτικές. Τό χρησιμοποιοῦσαν γιά τό σκοπό αὐτό πολλοί λαοί, μεταξύ αὐτῶν καί ὁ ἑβραϊκός. Οἱ Ἑβραῖοι μάλιστα, προσέδωσαν στήν ἐπάλειψη τοῦ ἀσθενοῦς μέ ἔλαιο θρησκευτικό χαρακτῆρα. Τήν δέ ἐπάλειψη τῶν ἀσθενῶν πραγματοποιοῦσαν οἱ ραββῖνοι κατά τήν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου.

Τήν πρακτική τῆς ἀλείψεως, καθώς καί τόν τρόπο ἐκτέλεσῆς τῆς

παρέλαβαν οἱ Χριστιανοί ἀπό τόν ἴδιο τόν Κύριο διαμέσου τῶν Ἀποστόλων. Ὅμως, τό ἔλαιο θεωρεῖται πλέον ὡς σύμβολο τοῦ θείου ἐλέους καί, διά τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στίς δύο καθαγιαστικές εὐχές τῆς ἀκολουθίας, καθίσταται χορηγό τῆς δυνάμεως καί τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ στό χριόμενο, «ὥστε γενέσθαι τοῖς χριομένοις ἐξ αὐτοῦ εἰς θεραπείαν καί ἀπαλλαγὴν παντός πάθους, νόσου σωματικῆς, μολυσμοῦ σαρκός καί πνεύματος, καί παντός κακοῦ»⁹ καί «εἰς τελείαν ἀπολύτρωσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, εἰς Βασιλείας Οὐρανῶν κληρονομίαν»¹⁰.

Ὁ ἱερέας, λέγοντας τό «Χρίεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (τάδε) εἰς ἴασιν ψυχῆς καί σώματος» (ἢ κατά τήν παλαιά τάξη «Ἡ βοήθεια ἡμῶν ἐν ὀνόματι Κυρίου») χρίει σταυροειδῶς τόν ἀσθενῆ, ἢ τόν κάθε πιστό πού προσέρχεται στό Μυστήριο, στό μέτωπο, στό πρόσωπο (πηνγούνι καί μάγουλα) καί στά χέρια (μέσα καί ἔξω). Στό μέτωπο, γιά νά καθαρθοῦν καί ἁγιαστοῦν ὁ νοῦς καί οἱ λογισμοί. Στό πρόσωπο, γιά νά ἁγιασθοῦν τά αἰσθητήρια ὄργανα τοῦ προσώπου. Στά χέρια, γιά νά ἀπαλλαγεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀπό τίς πονηρές πράξεις καί τά πονηρά διανοήματα. Μέ τή χρίση στά προαναφερθέντα σημεῖα τοῦ σώματος

ἀγιαζεται τελικά ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος¹¹.

Ποιές οἱ προϋποθέσεις συμμετοχῆς στό Εὐχέλαιο;

Εὐθύς ἐξαρχῆς, θά πρέπει νά γίνει ξεκάθαρο πώς τά Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας δέν ἔχουν μαγικό χαρακτῆρα. Προϋποθέτουν ἀναντίλεκτα τῆ συνεργία τῆς Θείας Χάριτος καί τῆς ἐλεύθερης προαιρέσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς ἐκ τούτου, ἀντιλαμβανόμεστε ὅτι ἡ συμμετοχή τῶν πιστῶν στό Εὐχέλαιο δέν μπορεῖ νά εἶναι ἀπροϋπόθετη. Ἡ προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου στήν προκειμένη περίπτωση ἐκφράζεται μέ:

Α) Τή Μετάνοια καί τήν Ἐξομολόγησι. Ἡ Ἐξομολόγησι μέ τήν προαπαιτούμενη αὐτῆς διηνεκῆ μετάνοια τοῦ πιστοῦ, ἐπιβεβαιώνει στήν πράξη τό συνεργιακό χαρακτῆρα τοῦ Εὐχελαίου, δηλαδή φανερώνει τήν ἐλεύθερη προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου νά μετέχει τοῦ Μυστηρίου, ὥστε νά δεχθεῖ τή Χάριν πού αὐτό προσφέρει. Γι' αὐτό τό Εὐχέλαιο σέ παλαιότερες ἐποχές, ὅταν ἀκόμα ἐτελεῖτο ἀπαραίτητα ἀπό ἑπτὰ ἱερεῖς, ἦταν ἄρρηκτα συνδεμένο μέ τήν Ἱερᾶ Ἐξομολόγησι.

Αὐτός γιά τόν ὁποῖο γινόταν ἡ ἀκολουθία, ἐξομολογεῖτο τίς ἁμαρτίες του στόν πρῶτο τῆ τάξει ἱερέα, πού ἦταν Ἐξομολόγος, καί αὐτός στή συ-

νέχεια τοῦ διάβαζε τή Συγχωρητική Εὐχή. Οἱ ἄλλοι ἕξι ἱερεῖς τήν ὥρα τῆς ἀνάγνωσις τῆς Συγχωρητικῆς Εὐχῆς κρατοῦσαν ἐπί τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀσθενοῦς τό Ἱερό Εὐαγγέλιο. Κατάλοιπο τῆς παλαιᾶς αὐτῆς τάξης εἶναι ἡ εὐχή «Βασιλεῦ ἅγιε...» πού εἶναι συγχωρητική καί διασώζεται στίς ἐν χρήσει ἐντυπες ἐκδόσεις. Ἐπίσης, τό ὅτι σήμερα γονατίζουμε κατά τήν ἀνάγνωσή της, δηλώνει σαφέστατα τή σύνδεση τοῦ Εὐχελαίου μέ τήν Ἐξομολόγησι. Ἡ γονυκλισία στό συγκεκριμένο σημεῖο ἐπικράτησε ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως, ἀφοῦ κατ' αὐτό, ὅταν ὁ ἱερέας μᾶς διαβάσει τή Συγχωρητική Εὐχή, γονατίζουμε.

Σήμερα, ὥστόσο, πού ἡ πρακτική τῆς ἐξαγόρευσις τῶν ἁμαρτιῶν μέσα στό Μυστήριο τοῦ Εὐχελαίου δέν ὑφίσταται πλέον, θά ἦταν καλό πρό τῆς τελέσεώς του νά προηγεῖται ἡ συμμετοχή τῶν πιστῶν στό Μυστήριο τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως (ἐκτός, βέβαια, καί ἂν κάποιος εἶναι ἐτοιμοθάνατος καί ἐκ τῶν πραγμάτων ἀδυνατεῖ νά τό πράξει). Ἡ ἐξαγόρευσις τῶν ἁμαρτιῶν στόν Πνευματικό εἶναι θεμιτό νά γίνεται ὄχι μόνο ἀπό τούς ἀσθενοῦντες, ἀλλά καί ἀπό τούς παρισταμένους συγγενεῖς καί φίλους (ἀφοῦ, ὅπως ἔχει λεχθεῖ προηγουμένα, τυγχάνουν κι αὐτοί πνευματικῆς ὠφέλειας ἀπό τό Εὐχέλαιο) ἢ ἀκόμα ἀπό αὐτούς πού κατά τήν περίοδο τῶν ἐκκλησια-

9. *Μικρόν Εὐχολόγιον*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σ. 175.

10. Ὁ.π., σ. 182.

11. Βλ. Συμεών Θεσ., P.G. 155, 528BD.

στικῶν νηστειῶν, πρὸ τῆς Θείας Κοινωνίας, μετέχουν τοῦ Εὐχέλαιου.

Β) Τὴν πίστη, δηλαδή τὸ νὰ πιστεύουμε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παρὼν στὸ Μυστήριον καὶ δύναται διὰ τῆς Χάριτος Του νὰ ἐνεργήσει εὐεργετικὰ στὴ ζωὴ μας.

Γ) Τὴν προσευχή. Οἱ πιστοὶ ὀφείλουν νὰ προσέρχονται στὸ Μυστήριον μὲ διάθεση προσευχητική, ὥστε νὰ μετέχουν οὐσιαστικὰ στὰ λεγόμενα καὶ τὰ τελούμενα. Εἰ δυνατόν, στὴν περίπτωση τουλάχιστον πού τὸ Εὐχέλαιο τελεῖται κατ' οἶκον, νὰ ψάλλουν τοὺς ὕμνους καὶ τὰ Ἀποστολικά Ἀναγνώσματα. Αὐτὸ εἶναι ἄκρως ἀπαραίτητο, ἐπειδὴ ἐπικυρώνει γιὰ ἀκόμα μία φορὰ τὸ συνεργιακὸ χαρακτῆρα τοῦ Εὐχέλαιου. Ἐξάλλου, στὰ πλαίσια τῆς Ὁρθόδοξης Λατρείας, δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ὅποιοδήποτε Μυστήριον χωρὶς τὴν παρουσία καὶ ἐνεργῆ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ στὰ ὅσα ὁ ἱερέας λέει καὶ πράττει.

Ποιές προετοιμασίες ἀπαιτοῦνται πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ Εὐχέλαιου καὶ ὅταν τελειώσει ἡ ἀκολουθία, τί γίνεται τὸ ἀγιασμένο λάδι καὶ τὰ ἄλλα ὑλικά πού χρησιμοποιήθηκαν;

Ὅταν οἱ Χριστιανοὶ ἐπιθυμοῦν νὰ τελέσουν στὸ σπίτι τους Εὐχέλαιο, ἀπαιτεῖται νὰ γίνουν ἐκ τῶν προτέρων ὀρισμένες προετοιμασίες. Στὸ δωμάτιο, ὅπου θὰ τελεσθεῖ, θὰ πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ ἓνα τραπέζι, πάνω στὸ ὁποῖο νὰ ἀπλωθεῖ ἓνα ἄσπρο τραπεζομάντιλο. Στὸ τραπέζι θὰ πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ ἓνα μεγάλο δοχεῖο (ἐνδεχομένως μεταλλικό) γεμάτο κατὰ τὰ περίπου μὲ σιτάρι¹². Μέσα σ' αὐτὸ θὰ τοποθετηθεῖ στὸ κέντρο τὸ κανδύλι, ἔχοντας μέσα νερὸ (γιὰ νὰ μὴ σπάσει, λόγω τῆς θερμότητας πού θὰ παράξει τὸ ἀναμμένο κανδύλι) καὶ ἐλαιόλαδο (καὶ ὄχι ἄλλα ἔλαια, διότι στὸ Θεὸ προσφέρουμε ὅ,τι καλύτερο ἔχουμε). Σ' αὐτὸ θὰ τεθοῦν ἐπίσης ἐπτὰ κεριὰ (εἰ δυνατόν μελισσοκέρια), τὰ ὁποῖα θὰ ἀναφθοῦν στὴν ἀρχὴ τῆς ἀκολουθίας. Ἐπίσης, θὰ χρειαστεῖ βαμβάκι τυλιγμένο πάνω σὲ ξυλα-

ράκι, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ ἱερέας θὰ χρίσει τοὺς τελοῦντας τὸ Εὐχέλαιο. Τέλος, ἐπάνω στὸ τραπέζι θὰ πρέπει νὰ ὑπάρχει ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, θυμίαμα (ἢ ἔστω φύλλα ἐλιάς), καρβουνάκι καὶ θυμιατήρι (καπνιστήρι), γιὰ νὰ θυμιάσει ὁ ἱερέας πρὸ τοῦ ξεκινήσει τὴν ἀκολουθία, ἐφόσον πρὶν ἀπὸ κάθε Μυστήριον προηγεῖται πάντοτε θυμίαση.

Ὅταν τελειώσει τὸ Εὐχέλαιο, τότε οἱ πιστοὶ, ἀπὸ σεβασμὸ καὶ εὐλάβεια πρὸς τὸ ἀγιασμένο λάδι, ἢ θὰ πρέπει νὰ ἀφήσουν τὸ κανδύλι ἀναμμένο μέχρι νὰ καεῖ ὅλη ἡ ποσότητα τοῦ ἀγιασμένου ἐλαίου ἢ θὰ φυλάξουν τὸ ἀγιασμένο λάδι σ' ἓνα δοχεῖο γιὰ μελλοντικὴ του χρῆση, ὅταν παραστῇ ἀνάγκη. Καὶ στίς δύο περιπτώσεις τὸ νερὸ τῆς κανδήλας θὰ πρέπει νὰ χυθεῖ σὲ κάποιον μέγρος (ἐνδεχομένως στὸν κῆπο), ὅπου νὰ μὴν ὑπάρχει περίπτωση νὰ πατηθεῖ. Τὸ δὲ ξυλαράκι μὲ τὸ βαμβάκι θὰ πρέπει νὰ καίεται.

Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ ἀγιασμένο λάδι καὶ τὰ ὑλικά πού χρησιμοποιήθηκαν, θὰ πρέπει νὰ εἶναι δεδομένος, γιατί ὅσοι ἀμελοῦν νὰ τὸ πράξουν ὑποπίπτουν σὲ βαρὺ ἁμάρτημα, ἐφόσον αὐτὸ σφραγίστηκε μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ διὰ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως καὶ σ' αὐτὸ ἐνυπάρχει ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀντίθετα, ὅσοι φυλάσσουν τὰ θεῖα (καὶ ἐπομένως τὰ τοῦ Εὐχέλαιου) μὲ πολ-

λὴ φροντίδα καὶ σεβασμὸ, θὰ δοξαστοῦν ἀπὸ τὸν Κύριο μὲ θεϊκὴ δόξα.

* * *

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ διὰ τῶν Μυστηρίων τῆς ἀποκαθιστᾷ «ἐν Χριστῷ» τὴν τραυματισμένη ἀπὸ τὴν ἁμαρτία φύση μας, θεραπεύει ὄντολογικὰ ὀλόκληρη τὴν ψυχοσωματικὴ ὑπόστασί μας.

Σ' αὐτὴ τὴν προοπτικὴ ἐντάσσεται ἀναμφίβολα καὶ τὸ Μυστήριον τοῦ Ἱεροῦ Εὐχέλαιου. Μᾶς προσφέρεται, κατὰ τὴν τέλεσί του, τὸ ἀγιασμένο λάδι «εἰς ἴασιν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος», ἀρκεῖ νὰ προσεγγίζουμε τὸ Μυστήριον «ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐξομολογήσει», μὲ πίστη καὶ διάθεση προσευχητική.

Τὸ Εὐχέλαιο, ἐντούτοις, θὰ πρέπει νὰ ὀλοκληρῶνεται καὶ νὰ πληροῦται ἀπὸ τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, «τὸ τέλος τοῦ μυστηρίου παντός»¹⁴, κατὰ τὸν τῆς Θεσσαλονίκης Συμεῶν. Ἐπομένως, θὰ ἴταν εὐχῆς ἔργο, κάθε φορὰ πού συμμετέχουμε στὸ Μυστήριον τοῦ Ἱεροῦ Εὐχέλαιου, μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία νὰ κοινωνήσωμε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων.

12. Γιὰ τὴν χρῆση τοῦ σίτου ὑπάρχουν δύο ἀπόψεις: Ἡ πρώτη, ὑποστηρίζει ὅτι, μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀκολουθίας, τὸ σιτάρι ἀλέθεται, προκειμένου ἀπὸ τὸ ἀλεύρι νὰ παρασκευαστεῖ πρόσφορο, πού θὰ δοθεῖ στὸ ναὸ γιὰ νὰ τελεσθεῖ Θεῖα Λειτουργία, ἔτσι ὥστε κατ' αὐτὴν καὶ κατὰ τὴν Ἀκολουθία τῆς Προσκομιδῆς στὸν Ὁρθρὸ νὰ μνημονευθοῦν τὰ ὀνόματα ἐκείνων πού τέλεσαν τὸ Εὐχέλαιο. Ἡ δεύτερη, ὑποστηρίζει ὅτι τὸ σιτάρι χρησιμοποιεῖται γιὰ καθαρὰ πρακτικούς λόγους, δηλαδή γιὰ νὰ στηρίζεται τὸ κανδύλι, ὥστε σὲ καμία περίπτωση νὰ μὴ χυθεῖ τὸ ἀγιασμένο λάδι, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ τοποθετηθεῖ πρὸς καύση, μετὰ τὴν χρῆση τῶν πιστῶν, τὸ ξυλαράκι μὲ τὸ βαμβάκι.

13. Βλ. P.G. 155, 532 A – C.

14. Ὁ.π., 233B.

Κυριακή, «τό εβδομαδιαίο Πάσχα τῆς Ἐκκλησίας»

Ἀντώνη Χαραλάμπους
Θεολόγου

Η Κυριακή είναι μία ξεχωριστή ημέρα στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Δέν είναι τυχαίο ὅτι, ἤδη ἀπό τά χρόνια τῶν Ἀποστόλων, ειδικά ἡ ἡμέρα αὐτή ὀνομάζεται Κυριακή, εἶναι δηλαδή ἡμέρα ἀφιερωμένη στόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό¹. Ἡ Κυριακή εἶναι γιά τήν Ἐκκλησία γιορτή καί, μάλιστα, ἡ ἀρχαιότερη. Ὁ ἑορταστικός της χαρακτήρας φαίνεται ξεκάθαρα, ὅταν ἀνοίξει κανεῖς τά λειτουργικά βιβλία τῆς Ἐκκλησίας. Στή λειτουργική ζωή, ἡ Κυριακή ἀποτελεῖ ἕνα κέντρο, πρὸς τό ὁποῖο προσανατολίζονται ὅλες οἱ ἡμέρες τῆς ἐβδομάδας. Ποιός εἶναι ὁ λόγος, ὅμως, πού ἡ ἡμέρα αὐτή ἔχει τόσο ιδιαίτερη θέση στήν ἐκκλησιαστική ζωή;

Ἡ Κυριακή ὡς ἡμέρα ἀνάμνησης τῆς Ἀνάστασης τοῦ Κυρίου

Ἡ Κυριακή εἶναι ἡ ἡμέρα κατά τήν ὁποία ἀναστήθηκε ὁ Χριστός.

Γι' αὐτό κάθε τέτοια ἡμέρα, κάθε Κυριακή πού ἔρχεται, θυμόμαστε τήν Ἀνάστασή Του. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τό κέντρο τῆς ζωῆς ὅλου τοῦ κόσμου, ἀφοῦ μ' αὐτήν ἀνέτειλε ἡ καινούργια ζωή, χωρίς τήν ἁμαρτία καί τό θάνατο. Ἐάν δέν γινόταν ἡ Ἀνάσταση, θά ἦταν μάταιη καί χωρίς νόημα ἡ πίστη στό Χριστό². Ἐτσι, εἶναι ἀδύνατο σέ κάποιον ἄνθρωπο νά εἶναι Χριστιανός, ἂν δέ ζεῖ καί δέ θυμᾶται τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι χαρακτηριστικό τό παράδειγμα τοῦ ὀσίου Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ, ἑνός ἀσκητῆ πού ἔζησε τό 18ο αἰῶνα στή Ρωσία. Ὁ ἅγιος αὐτός χαιρετοῦσε ὅλους τούς ἀνθρώπους ὀλόχρονα μέ τό «Χριστός ἀνέστη, χαρά μου», γιατί ἀκριβῶς ζοῦσε τή χαρά τῆς Ἀνάστασης συνέχεια, κάθε στιγμή καί κάθε ἡμέρα τῆς ζωῆς του. Αὐτό τό καθημερινό βίωμα τῆς Ἀνάστασης καλούμαστε νά μιμηθοῦμε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι.

Στήν Ἐκκλησία κάθε χρόνο γιορ-

τάζουμε (ζοῦμε δηλαδή ἑορταστικά) τήν Ἀνάσταση τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα. Πρὶν τό Πάσχα προηγούνται ἡ Μεγάλη Ἑβδομάδα καί ἡ περίοδος τοῦ Τριωδίου μέ τήν τεσσαρακονθήμερη νηστεία, πού σκοπό ἔχουν νά μᾶς προετοιμάσουν κατάλληλα γιά τή μεγάλη γιορτή. Ἀκόμα, μετά τό Πάσχα ὑπάρχει ἡ περίοδος τοῦ Πεντηκοσταρίου, πού καταλήγει στήν Ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ καί στήν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Ἐτσι, μέ βάση τό Πάσχα συγκροτεῖται ἕνας ὀλόκληρος κύκλος ἀπό γιορτές καί τό Πάσχα γίνεται τό κέντρο τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Κατά παρόμοιο τρόπο, κάθε Κυριακή, κατά τήν ὁποία θυμόμαστε καί γιορτάζουμε τήν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου, ἀποτελεῖ τό κέντρο ὅλης τῆς ἐβδομάδας. Ὅπως μῖνες προηγουμένως προετοιμαζόμαστε καί περιμένουμε νά ἔρθῃ τό Πάσχα, γιά νά γιορτάσουμε τήν Ἀνάσταση, ἔτσι καί ὅλη τήν ἐβδομάδα περιμένουμε νά ἔρθῃ ἡ ἡμέρα τῆς Κυριακῆς. Γι' αὐτό καί ἡ Κυριακή χαρακτηρίζεται πολύ εὔστοχα ὡς «τό ἑβδο-

μαδιαίο Πάσχα τῆς Ἐκκλησίας»³.

Κάθε Κυριακή, λοιπόν, ἀποτελεῖ τή γιορτή τῆς Ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτό ἀκριβῶς οἱ ὕμνοι πού ψάλλονται τήν ἡμέρα αὐτή, τόσο στόν Ἑσπερινό τό βράδυ τοῦ Σαββάτου, ὅσο καί στόν Ὅρθρο καί τή Θεία Λειτουργία τό πρωί τῆς Κυριακῆς, εἶναι κατά πρῶτο λόγο ἀναστάσιμοι. Εἶναι πολύ χαρακτηριστικό τό τελετουργικό τοῦ Ἑωθινοῦ Εὐαγγελίου, πού διαβάσει ὁ ἱερέας στόν Ὅρθρο τῆς Κυριακῆς καί στό ὁποῖο γίνεται ἀναφορά στίς ἐμφάνσεις τοῦ Χριστοῦ στους Ἀποστόλους καί τίς Μυροφόρες. Ὁ ἱερέας, ντυμένος μέ λευκά ἄμφια, σάν ἄλλος ἄγγελος, διαβάσει τό ἀναστάσιμο Εὐαγγέλιο, ἀναγγέλλοντας στό ἐκκλησίασμα τό χαρμόσυνο γεγονός. Στέκεται στά δεξιά τῆς Ἁγίας Τράπεζας, πού συμβολίζει τόν τάφο τοῦ Κυρίου, ὅπως ἀκριβῶς στεκόταν ὁ ἄγγελος στά δεξιά τοῦ τάφου τοῦ Κυρίου, ὅταν ἀνίγγειλε στίς Μυροφόρες τήν Ἀνάσταση. Μετά τό Εὐαγγέλιο, ὁ

3. Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, *Λειτουργική Α'. Εἰσαγωγή στή Θεία Λατρεία*, Θεσ. 1996, σ. 119.

1. Βλ. Ἀποκ. α', 10.

2. «Εἰ δέ Χριστός οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν· ἔτι ἐστέ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν» (Α' Κορ. ιε', 17).

Ἀναγνώστης διαβάσει τὴν πασχαλινὴ Προσευχὴ «*Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι, προσκυνήσωμεν Ἅγιον, Κύριον, Ἰησοῦν...*», ὅπως γίνεται τὴ νύχτα τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. Στὴ συνέχεια, ὁ ἱερέας, κρατώντας τὸ Εὐαγγέλιο μὲ τὴν ἀπεικόνιση τῆς Ἀνάστασης στό μπροστινὸ μέρος, σύμβολο τοῦ ἀναστημένου Χριστοῦ, βγαίνει ἀπὸ τὸ Ἱερό Βῆμα, ὅπως ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὸν τάφο, καὶ στέκεται στὴ μέση τῆς Ἐκκλησίας· ἐκεῖ τὸ Εὐαγγέλιο προσκυνεῖται ἀπὸ τὸ ἐκκλησίασμα, ὅπως προσκύνησαν τὸ Χριστὸ οἱ Μαθητὲς καὶ οἱ Μυροφόρες. Τὴν ὥρα τῆς προσκύνησης ψάλλεται ὁ Πεντηκοστός Ψαλμός, πού ἐπισφραγίζεται μὲ τὸ πασχαλινὸ Τροπάριο «*Ἀναστάς ὁ Ἰησοῦς, ἀπὸ τοῦ τάφου...*»⁴. Γίνεται, ἔτσι, φανερό ὅτι τὸ μυστήριον τῆς Ἀνάστασης ἐπαναλαμβάνεται πραγματικά κάθε Κυριακῆ. Αὐτὸ δείχνει καὶ τὸ «σήμερον» τοῦ Τροπαρίου πού ψάλλουμε, πρὶν ἀρχίσει ἡ κυριακάτικη Θεία Λειτουργία: «*Σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ γέγονεν. Ἄσωμεν τῷ ἀναστάντι ἐκ τάφου...*».

Τὰ προνόμια τῆς Κυριακῆς

Ἡ ξεχωριστὴ θέση τῆς Κυριακῆς σὲ σχέση μὲ τίς ὑπόλοιπες ἡμέρες τῆς ἐβδομάδας τονίζεται καὶ μὲ τὰ προνόμιά της⁵. Προνόμια τῆς Κυριακῆς ὀνομάζονται κάποιες ἀρχαῖες συνήθειες τῶν Χριστιανῶν, πού σχετίζονται μὲ τὸν ἀναστάσιμο χαρακτήρα τῆς ἡμέρας αὐτῆς. Μία τέτοια συνήθεια εἶναι ἡ ἀπαγόρευση τῆς νηστείας τῆς Κυριακῆς. Γιὰ νὰ καταλάβουμε τὴν διάταξη αὐτὴ χρειάζεται νὰ ἐξηγήσουμε ὅτι στὴν Ἐκκλησία ἡ νηστεία ἀσκεῖται μὲ δύο τρόπους. Ὁ πρῶτος τρόπος ὀνομάζεται «ἀσκητικὴ» νηστεία καὶ σημαίνει τὴν ἀποχὴ ἀπὸ ὀρισμένα φαγητά (π.χ. κρέας, γαλακτοκομικά) γιὰ ἓνα μεγάλο χρονικὸ διάστημα, ὅπως γιὰ παράδειγμα εἶναι οἱ νηστείες τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τῶν Χριστουγέννων, τῶν Ἀποστόλων καὶ τοῦ Δεκαπενταυγούστου. Ταυτόχρονα μὲ τὴν «ἀσκητικὴ» νηστεία ὑπάρχει καὶ ἡ «γενικὴ» νηστεία, κατὰ τὴν ὁποία ἔχουμε καθολικὴ ἀποχὴ ἀπὸ τὴν τροφή καὶ τὸ ποτό, συνήθως γιὰ ἓνα μικρὸ χρονικὸ διά-

στημα⁶. Στόν τρόπο αὐτὸ τῆς «γενικῆς» νηστείας ἀναφέρεται ἡ ἀπαγόρευση τῆς νηστείας τὴν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς⁷. Ἐπειδὴ ἡ «γενικὴ» νηστεία ἔχει πένθιμο χαρακτήρα, γι' αὐτὸ δὲν ταιριάζει νὰ γίνεται τὴν Κυριακῆ, πού εἶναι ἡμέρα γιορτῆς καὶ χαρᾶς, λόγω τῆς ἀνάστασης τοῦ Κυρίου.

Ἐνα ἄλλο προνόμιο τῆς Κυριακῆς εἶναι ἡ ὀρθια στάση προσευχῆς. Ἡ ὀρθια στάση εἶναι συνώνυμη μὲ τὴν ἀνάσταση τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ ἡ λέξη ἀνάσταση προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο ρῆμα «ἄν-ἴσταμαι», πού σημαίνει στέκομαι ὀρθιος. Ἔτσι, τῆς Κυριακῆς συνηθίζεται νὰ στεκόμαστε, ὅταν προσευχοῦμαστε, καὶ ἀποφεύγουμε τὴ γονυκλισία, πού ἐκφράζει τὸ πένθος καὶ τὴ συντριβὴ τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τίς ἁμαρτίες του, σὲ ἀντίθεση μὲ τίς ὑπόλοιπες μέρες, στίς ὁποῖες ὑπάρχει ἐναλλαγὴ μεταξὺ ὀρθοστασίας καὶ

γονυκλισίας⁸. Τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ὀρθιας στάσης κατὰ τὴν προσευχὴ τῆς Κυριακῆς ἐξηγεῖ πολὺ ὠραῖα ὁ Μ. Βασίλειος: «*Ὅρθιοι προσφέρουμε τίς εὐχές, κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς· δὲν γνωρίζουμε, ὅμως, ὅλοι τὸ λόγο. Ὅχι μόνο γιὰ νὰ ὑπενθυμίσουμε στοὺς ἑαυτοὺς μας, μὲ τὴν στάση μας κατὰ τὴν ἀναστάσιμη ἡμέρα, τὴ Χάρη πού μᾶς δόθηκε, ὅτι δηλαδὴ ἀναστηθήκαμε μαζί μὲ τὸ Χριστὸ καὶ ἐμεῖς καὶ ὀφείλουμε νὰ ἐπιδιώκουμε τὰ ἄνω, ἀλλὰ καὶ διότι φαίνεται ὅτι εἶναι αὐτὴ καὶ μία εἰκόνα τῆς μελλούσης ζωῆς*»⁹. Ἔτσι, ἡ ὀρθια στάση ἀποκτᾶ καὶ ἐσχατολογικὸ περιεχόμενο, γίνεται στάση προσδοκίας τῆς Αἰώνιας Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Κυριακὴ ὡς εἰκόνα τῆς μέλλουσας ζωῆς

Ἡ Κυριακὴ εἶναι ἀνάμνηση τῆς

6. Αὐτὴ ἡ μορφή νηστείας διασώζεται μέχρι σήμερα μὲ τὸ «τριμέρι», πού τηρεῖται στὴν ἀρχὴ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

7. π. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν, *Μεγάλη Σαρακοστή. Πορεία πρὸς τὸ Πάσχα*, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 112006, σ. 57 - 61.

8. Τὸ θέμα αὐτὸ τῆς γονυκλισίας τῆς Κυριακῆς, καθὼς καὶ τὴν περίοδο τοῦ Πεντηκοσταρίου, εἶχε διευθετήσει ἡ Ἀ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος μὲ τὸν εἰκοστὸ της κανόνα, ὅπου λέει χαρακτηριστικά: «*Ἐπειδὴ τινὲς εἰσιν ἐν τῇ Κυριακῇ γόνυ κλίνοντες, καὶ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις· ὑπὲρ τοῦ πάντα ἐν πάσῃ παροικίᾳ ὁμοίως παραφυλάττεσθαι, ἐστῶτας ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ*».

9. Μ. Βασιλείου, *Περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*, κεφ. 27, Ε.Π.Ε. 10, σ. 460 - 461.

Ἀνάστασης, ταυτόχρονα όμως, εἶναι καί ἀναγγελία τῆς Δευτέρας Παρουσίας τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτό χαρακτηρίζεται ἀπό τούς Πατέρες ὡς «ὄγδοη ἡμέρα». Ὄνομάζεται ἔτσι καταρχάς, γιατί ἀκολουθεῖ τήν ἑβδομη ἡμέρα, δηλαδή τό Σάββατο. Τό Σάββατο, ὡς γνωστόν, ἦταν γιά τούς Ἰουδαίους ἡ ἑβδομη καί τελευταία ἡμέρα τῆς ἑβδομάδας, ἡμέρα ἀνάπαυσης καί ἀνάμνησης τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ἀπό τό Θεό. Γιά τούς Χριστιανούς ἔγινε συνάμα ἡ ἡμέρα τῆς ἀνάπαυσης τοῦ Χριστοῦ στόν τάφο, ὅπου ὀλοκλήρωσε τό ἐπί γῆς λυτρωτικό Του ἔργο. Μέ τήν Ἀνάστασή Του, πού ἔγινε τήν ἐπομένη τοῦ Σαββάτου («τῆ μῆ τῶν σαββάτων»), ὁ Χριστός κατέλυσε τήν ἐξουσία τοῦ θανάτου καί χάρισε τήν αἰώνια καί ἀληθινή ζωή σέ ὅλη τήν ἀνθρωπότητα¹⁰. Τό Πάσχα ἔγινε ἡ ἀπαρχή τῆς αἰωνίου βιοτῆς¹¹, ἡ ἡμέρα τῆς ἀναδημιουργίας τοῦ κόσμου στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Κατ' ἐπέκταση καί ἡ Κυριακή, ὡς ἡ ἑβδομαδι-

αία γιορτή τοῦ Πάσχα, χαρακτηρίζεται ὡς ὄγδοη ἡμέρα, διότι «εἰς εἰκόνα τάττεται τῆς ἀπεράντου ἐκείνης ἡμέρας, τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἥτις καί πρώτη καί μία ἔσται πάντως, μή νυκτί διακοπτομένη»¹². Ἡ Κυριακή δέν εἶναι ἀπλά ἡμέρα ἀργίας καί ἀνάπαυσης (ὅπως τήν ζοῦμε σήμερα οἱ περισσότεροι), ἕνα ὑποκατάστατο τοῦ Σαββάτου, ἀλλά ἀποτελεῖ τήν ὑπέρβασή του¹³. Εἶναι ἡ ἡμέρα, στήν ὁποία ζοῦμε τήν Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ καί προγευόμαστε τήν Αἰώνια Βασιλεία, αὐτή πού θά φανερωθεῖ ὀλοκληρωτικά κατά τή Δευτέρα Παρουσία.

Ἡ σύνδεση τῆς Κυριακῆς μέ τήν τέλεση τῆς Θείας Εὐχαριστίας

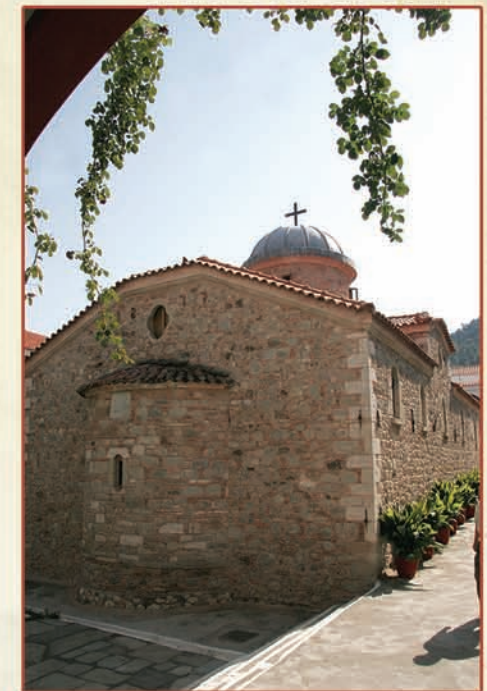
Ἡ Κυριακή ἀπό τόν πρῶτο καιρό τοῦ Χριστιανισμοῦ ταυτίστηκε μέ τήν τέλεση τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ἔγινε ἡ ἡμέρα τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἡ σύνδεση αὐτή τῆς Κυριακῆς μέ τή Θεία Εὐχαριστία δέν

ἔγινε τυχαία. Στή Θεία Εὐχαριστία ὁ ἄνθρωπος ζεῖ καί ὁμολογεῖ τήν Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ καί μεταλαμβάνει τήν ἀναστημένη ζωή Του. Ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι τό μυστήριο τῆς παρουσίας τοῦ ἀναστημένου Κυρίου μεταξύ τῶν μαθητῶν Του, εἶναι τό μυστήριο τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ¹⁴. Γι' αὐτό καί πάντοτε ξεκινοῦμε τή Θεία Εὐχαριστία μέ τό «*Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος...*», ἀφοῦ στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ἐγκαινιάστηκε ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἡ νέα καί ἀληθινή ζωή. Μέ τήν κοινωνία τοῦ Σώματος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἄνθρωπος παίρνει μέσα του αὐτή τή νέα ζωή, τή ζωή τοῦ Χριστοῦ. Ἐφόσον αὐτό γίνεται ἐνσυνείδητα, τότε, ὅπως λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὁ ἄνθρωπος γιορτάζει ἀληθινά τό Πάσχα.

* * *

Ἡ Ἀνάστασι, λοιπόν, τοῦ Χριστοῦ δίνει νόημα σέ ὅλη τή ζωή τοῦ ἀνθρώπου. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἡ Κυριακή, ἡ ἡμέρα τῆς Ἀνάστασης, ἀποτελεῖ τό κέντρο τῆς ἑβδομάδας καί γίνεται ἡ πρό-

σκλησι, γιά νά ζήσουμε τό γεγονός τῆς Ἀνάστασης. Ὅλη ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας, μέ τούς ὕμνους καί τίς διατάξεις της (προνόμια τῆς Κυριακῆς), ἔρχεται νά συμβάλει στή βίωση τοῦ γεγονότος αὐτοῦ. Ὁ δέ ἄνθρωπος ἀπό τήν πλευρά του, χρειάζεται νά ἀγωνίζεται, κατά τό μέτρο τοῦ δυνατοῦ, γιά νά ἀποκτήσει τή Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε νά μπορεῖ νά ζεῖ βαθιά μέσα του τήν ἀναστάσιμη χαρά. Ὁ ἀγώνας αὐτός τοῦ ἀνθρώπου γιά τόν ἁγιασμό εἶναι πού καταξιώνει κάθε κομμάτι τῆς ζωῆς του καί ἀναδεικνύει τόν ἐκκλησιασμό σέ γιορτή, τή γιορτή τῆς Ἀνάστασης.

10. Βλ. π. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν, *Ἡ Ἐκκλησία προσευχόμενη. Εἰσαγωγή στή λειτουργική θεολογία*, μετάφρ. Πρωτοπρ. Δημήτριου Τζέρπου, ἐκδ. Ἀκρίτας, Αθήνα 2003, σ. 101 - 103.

11. Βλ. Ζ' Ὁδή, Κανόνας τοῦ Πάσχα.

12. Ἀπό τό Συναξάριο τῆς Κυριακῆς τοῦ Ἀντίπασχα (Θωμά).

13. Βλ. π. Γεωργίου Μεταλληνοῦ, *Ἡ θεολογική μαρτυρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς Λατρίας*, ἐκδ. Ἀρμός, Αθήνα 1996, σ. 326.

14. Βλ. π. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν, ὁ.π., σ. 105 - 106.

Νά μή χάσουμε τήν Κυριακή!

Νίκης Τρακοσιῆ
Φιλολόγου

- Χάσαμε τήν Κυριακή...
- Τί ἔχασες;
- Χάσαμε ὅλοι μας τήν Κυριακή. Δυστυχῶς, δέν τήν ἔχασα μόνο ἐγώ.
- Τί λές;
- Ἐκατσα ἐδῶ, μέχρι νά τελειώσει τό τρίτο πλυντήριο, ὄνειρεύομαι καί παραμιλῶ.
- Καί γιατί δέν πᾶς νά κοιμηθεῖς καί νά ὄνειρεύεσαι καί ἔκατσε ἐδῶ;
- Ἀστειεύεσαι; Τά πλυντήρια ποιός θά τά βάλει; Ἄν μπορούσα αὐτή τήν ὥρα νά κοιμηθῶ, δέν θά παραμιλοῦσα ξύπνια.
- Καί ποιά εἶναι αὐτή ἡ Κυριακή πού λές;
- Ἡ ἡμέρα Κυ-

ριακή, ἡ επίσημη ἀργία, ἡ ἡμέρα τῆς ἀνάπαυσης... Τήν θυμᾶσαι;

- Ἄ! Naί τό «ἕξ ἡμέρας ἐργᾶ καί ποιήσεις πάντα τά ἔργα σου...».

- Μάλιστα. Αὐτή τήν Κυριακή χάσαμε σιγά-σιγά, χωρίς νά μᾶς τό ἐπιβάλλει κανένας ἐργοδότης καί χωρίς νά τό ἔχουμε προγραμματίσει ποτέ, βάλουμε τούς ἑαυτούς μας στό πιό σκληρό ὥραριο ἐργασίας.

Ἐκατσε κι ὁ σύζυγος ἐκεῖ στό τραπέζι τῆς βεράντας καί συνειδητοποίησε πῶς, ὅσο κι ἂν τοῦ ἄρεσαν οἱ δουλειές στόν κῆπο καί ὅλα τά ἄλλα πού ἔκανε ὅλη τή μέρα, εἶχε κουραστεῖ κι ἐκεῖνος. Κι ἔτσι, ἡ συζήτηση συνεχίστηκε.

- Ποῦ λές, θυμήθηκα τί σήμαινε ἡ Κυριακή παλιά γιά ὅλους μας καί ἔνωσα μία νοσταλγία.

- Ἐχεις δίκαιο, ἀλλά ἄλλαξαν οἱ ρυθμοί τῆς ζωῆς.

- Ἐμεῖς τούς ἀλλάξαμε. Ἡ Κυριακή ἦταν πάντα μία γιορτή. Εἶχαμε τή γιαγιά στό σπίτι, ἀλλά καί οἱ γονεῖς τό ἴδιο ἔκαναν. Κάναμε τίς δουλειές μας τό Σάββατο, τά ἀφήναμε ὅλα κι ἐτοιμαζόμασταν γιά τήν Κυριακή. Ἐκκλησία τό πρωί κι ὕστερα νά μαγειρέψουμε, νά φᾶμε ὅλοι μαζί, νά

πᾶμε σέ κανένα πάρκο, σέ συγγενεῖς, σέ κάποιον προσκύνημα..., λές καί ἦταν χίλια χρόνια πρῖν! Κι ἔβλεπα τή μάνα μου πού ἔβαζε σ' ἓνα πιάτο μία καλή μερίδα φαγητό καί πῆγαινε, κάπως σάν νά μὴν ἠθελε νά τήν δοῦν, στή γριά πού ἔμενε μόνη παραδίπλα.

- Γιατί πᾶς τόσο μακριά; Ἐμεῖς πῶς ξεκινήσαμε;

- Πῶς ξεκινήσαμε καί ποῦ βρεθήκαμε... Στήν ἀρχή δέν μᾶς περνοῦσε ἀπό τό μυαλό νά μὴν πᾶμε στήν ἐκκλησία τό πρωί τῆς Κυριακῆς.

- Μέ τί καμάρι παίρναμε τή Μαρία νά κοινωνήσει κάθε Κυριακή!

- Καί τό Γιώργο καί τό Σάββα. Ὅσο ἦταν μικρά, τά κρατούσαμε ἀπ' τό χέρι καί πηγαίναμε. Τώρα, οἱ Κυριακές δέν ἔχουν οὔτε Λειτουργία οὔτε ξεκούραση οὔτε μαζεμένη οἰκογένεια. Καί, εἰλικρινά σου λέω, δέν μπορῶ νά θυμηθῶ πότε ἄλλαξαν ὅλα.

- Ἡ δύναμη τῆς συνήθειας, πού ἐπιβάλλεται σιγά-σιγά, ἀλλάζει τά πάντα. Τή μία φορά δέν πῆγαμε, γιατί ἦταν ἀρρωστο τό μικρό. Δικαιολογημένο αὐτό. Τήν ἄλλη, εἶπαμε, εἴμαστε κουρασμένοι. Ὑστερα, οἱ κοινωνικές ὑποχρεώσεις. Δέν θά προλάβουμε. Οἱ δουλειές αὐξάνονται συνεχῶς καί μερικές φορές ἐμεῖς φταῖμε γι' αὐτό.

- Ἄλλοτε, τί Δευτέρα τό πρωί πῆγαινα στή δουλειά μέ μία χαρά, μ' ἓνα αἶσθημα ὅτι ἐπέστρεφα ἀνανεωμένη, γεμάτη. Τώρα, κάποτε πᾶω κατάκοπη καί σκέφτομαι ὅτι εἶναι λιγότερο κουραστική ἀπό τίς Κυριακές ἡ καθημερινή μέ τή δουλειά. Κρίμα, πού χάσαμε τίς ὁμορφες Κυριακές.

- Λοιπόν, νά σοῦ πῶ μία σύμπτωση; Κάτι παρόμοιο σκέφτηκα κι ἐγώ σήμερα τό πρωί. Ἦμουν ἔξω στό δρόμο, πῆγαινα νά πλύνω τό αὐτοκίνητο.

- Ἄλλη ὠραία συνήθεια κι αὐτή...

- Βλέπω, λοιπόν, τά γεροντᾶκια πού μένουν πιό κάτω, ἡ γιαγιά μέ ἐκεῖνο τό σίδερο σάν Π καί ὁ παππούς μέ τό μπαστούνι του, νά προχωροῦν κούτσα-κούτσα γιά τήν ἐκκλησία.

- Νά, αὐτοὶ δέν ἄλλαξαν συνήθειες.

- Ἐνωσα ντροπή, τ' ὁμολογῶ. Ξεκίνησα τό αὐτοκίνητο καί τούς φώναξα, γιά νά τούς πάρω. Τί εὐχές μοῦ εἶπαν οἱ καμμένοι! «Δυσκολεύεστε» τούς εἶπα, γιά νά πῶ κάτι. «Δόξα σοι ὁ Θεός! Ὅσο μπορούμε νά πηγαίνομε ὡς τήν ἐκκλησία, εἴμαστε εὐχαριστημένοι. Αὐτό μόνο Τοῦ ζητοῦμε», ἀπάντησε ἡ γιαγιά καί ὁ παππούς σάν ἠχώ ἐπαναλάμβανε, «δόξα σοι ὁ Θεός!».

- Ὅστε, ἔκανες καί τίν καλή σου πράξη καί δέ μᾶς τό εἶπες...

- Ἔ, θυμῆθηκα τό: «*Νά μή γνωρίζει ἡ ἀριστερά σου τί κάνει ἡ δεξιά σου...*».

- Ἐγώ εἶμαι ἡ ἀριστερά σου;

- Μή θαυμάζεις γιά τήν ὠραία μου πράξη. Τά χάλασα ἀμέσως. Ὅταν κατέβηκαν ἀπό τό αὐτοκίνητο, ἡ γιαγιά εἶδε πού ξαναξεκίνησα καί μέ ρώτησε ἔκπληκτι: «Μά δέ θά ἐρχόσουν ἐσύ, γιέ μου, στήν ἐκκλησιά; Γιά μᾶς ἦλθες;». Τά ἔχασα, τ' ὁμολογῶ, καί γιά νά τά μπαλώσω, τῆς λέω: «Θά πάω στήν ἄλλη ἐνορία πού ἔχω Μνημόσυνο».

- Εὐτυχῶς πού δέν βλέπει πολύ καλά καί δέν πρόσεξε τίς παντοῦφλες πού φοροῦσες.

- Ναί, ἀλλά τώρα πού χάσαμε ἐμεῖς καί τή σημερινή Κυριακή καί τόσες ἄλλες, τί γίνεται;

- Αὐτό φιλοσοφοῦσα κι ἐγώ πρῖν. Τώρα, τί γίνεται; Ὑπάρχει δρόμος ἐπιστροφῆς;

- Δύσκολη ἡ ἐπιστροφή, ἀλλά πρέπει κάτι νά γίνει. Ἐγώ λυποῦμαι καί τά παιδιά. Ἡ μία κλεισμένη στό δωμάτιό της δέ σήκωσε κεφάλι, γιατί ἔχει διαγώνισμα αὔριο καί στό Φροντιστήριο καί στό Σχολεῖο. Ὁ ἄλλος χάνεται μέ τούς φίλους του καί ὁ μικρός βαρέθηκε νά μέ βοηθᾷ, δῆθεν, στόν κῆπο καί ἔκατσε στό κομπιούτερ.

- Χάσαμε δρόμο. Πρέπει νά τό

παραδεχτοῦμε καί νά κάνουμε ἀντίστροφη πορεία.

- Τήν ἐρχόμενη Κυριακή θά πᾶμε ὅλοι στήν ἐκκλησία.

- Ἄν δεχτοῦν.

- Θά τά καταφέρουμε. Καί ἐκεῖνο τό σπουδαῖο Φροντιστήριό πού κανονίσαμε, γιά τοῦ χρόνου, πρῶί τῆς Κυριακῆς γιά τή Μαρία θά τό κουβεντιάσουμε καί θά τό ἀλλάξουμε.

- Συμφωνῶ. Τί στό καλό! Ἀπό αὐτό ἐξαρτᾶται τό μέλλον της; Ξέρεις καί πόσες φορές σκέφτηκα νά πάω ὡς ἐκεῖνα τά γεροντάκια, πού ἔλεγες, νά τοὺς πῶ μία καλημέρα, νά τοὺς πάρω κάτι καί ποτέ δέν εὐκαιρῶ; Ἄμαρτία δέν εἶναι;

- Ἄμαρτία εἶναι πού ἰσοπεδώσαμε τή ζωή μας, στεγνώσαμε τήν ψυχή μας. Τρέχουμε καί δέν προλαβαίνουμε.

- Ναί, ὁ Θεός πού ἔδωσε ἐντολή: «*Ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ...*», μᾶς ἀγαπᾷ περισσότερο ἀπ' ὅσο ἀγαποῦμε ἐμεῖς τόν ἑαυτό μας.

* * *

«*Ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ καί ποιήσεις πάντα τά ἔργα σου· τῇ δέ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου*» (Ἐξοδος κ', 9 - 10).

Αὐτή εἶναι ἡ ἐντολή τοῦ Θεοῦ, ξεχασμένη στήν ἐποχή μας, πού οἱ μέρες καί οἱ ὥρες δέν μᾶς φτά-

νουν ποτέ, γιατί κάναμε τόσο πολὺπλοκη τή ζωή μας. Κι ὅμως, ὁ Θεός Δημιουργός γνωρίζει τίς ἀνάγκες μας. Δέν εἶναι Ἐκεῖνος τοῦ χρειάζεται τή λατρεία καί τήν προσευχή μας. Ἐμεῖς τή χρειαζόμαστε. Εἶναι ἀνάγκη τῆς δικῆς μας ψυχῆς πού ἀσφυκτιᾷ μέσα στίς κοσμικές καί ὑλιστικές μας μέριμνες.

Στούς Ἑβραίους εἶχε δώσει τήν ἀργία τοῦ Σαββάτου. Ἀκόμη καί τό μάννα, πού μάζευαν τό Σάββατο, γέμιζε σκουλήκια, γιατί ἔδειχνε τήν ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης στό Θεό πού θαυματοουργικά τοὺς ἔτρεφε σαράντα χρόνια στήν ἔρημο.

Ὁ Κύριος μέ τήν Ἀνάστασή Του μᾶς χάρισε τήν «μίαν τῶν σαββάτων», τήν εὐλογημένη Κυριακή, τί μέρα τῆς ἀναδημιουργίας τοῦ κόσμου. Κυριακή ἔγινε καί ἡ ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, Κυριακή δόθηκε στόν Εὐαγγελιστή Ἰωάννη ἡ Ἀποκάλυψη, πού μᾶς θυμίζει ὅτι θά ἔλθει καί πάλι ὁ Κύριος, γιά νά κρίνει τόν κόσμο.

Μέχρι τό δεύτερο αἰῶνα π.Χ. ἦταν γνωστή ὡς «Ἡμέρα τοῦ Ἡλίου». Αὐτή τήν ὁρολογία χρησιμοποιοῦσαν οἱ Ἑθνικοὶ (εἰδωλόλατρες). Ἡ ἴδια ὁρολογία χρησιμοποιεῖται μέχρι σήμερα σέ γλῶσσες εὐρωπαϊκές (Sun - day).

Ἀπό τοὺς πρώτους, ὅμως, χριστιανικούς χρόνους ἡ Κυριακή καθιερώθηκε ὡς μέρα ἀφιερωμένη στή λατρεία τοῦ Θεοῦ. Τήν ἐποχή τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἡ Κυριακή θεωρήθηκε ἐπίσημα ὡς μέρα ἑβδομαδιαίας ἀνάπαυσης, ἀγαλλίασης, λατρείας τοῦ Θεοῦ καί ἀγαθοεργίας. Αὐτά ὀρίζονται καί ἀπό τοὺς Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί ἀπό τά νομοθετήματα τῶν αὐτοκρατόρων.

Σήμερα, ἡ Κυριακή τείνει νά ἐξομοιωθεῖ μέ ὅλες τίς ἄλλες μέρες, σέ σημεῖο πού καταργεῖται καί μετατρέπεται ἡ καθιερωμένη ἀργία σέ δουλειές, πού δέν προσφέρουν καμιά ἀπαραίτητη ἐξυπηρέτηση κατὰ τίς Κυριακές.

Σέ μία Κοινωνία πού ὅλοι μιλοῦν γιά ἄγχος, πίεση, κόπωση, ἀποξένωση... πόσο εὐεργετική καί φιλάνθρωπη ἀκούγεται ἡ ἐντολή τοῦ Θεοῦ γιά τήν ἀργία τῆς Κυριακῆς καί τόν ἀγιασμό της μέ ἔργα λατρείας καί φιλανθρωπίας!

Εἶναι ἐπεῖγον, νά μὴν ἀφήσουμε νά χαθεῖ ἡ Κυριακή. Νά τή φέρουμε πίσω στή ζωή μας. Μία πραγματική Κυριακή, μία μέρα τοῦ Κυρίου, σέ κάθε ἑβδομάδα, θά εἶναι μεγάλο δῶρο στόν ἑαυτό μας, θά βοηθήσει στήν υἰεία τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, ἀλλά καί τῆς Κοινωνίας.

Ἡ ἀσκητική ζωή

Μιχάλη Νικολάου
Θεολόγου

Ὁ σκοπός τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ θέωσή του, ἡ κατά Χάριν ἔνωσή του μέ τόν Τριαδικό Θεό. Ἡ θέωση δέν εἶναι κάτι πού ἐπιτυγχάνουμε μόνοι μας, ἀλλά εἶναι δῶρο Θεοῦ. Φυσικά, γιά νά γίνει αὐτό, προϋποτίθεται ἡ δική μας ἐλεύθερη συγκατάθεση. Πρέπει νά τό θέλουμε, νά ἀγωνιζόμαστε καί νά προετομαζόμαστε, ὥστε νά εἴμαστε ἄξιοι, ἱκανοί καί δεκτικοί στό νά λάβουμε καί νά φυλάξουμε τό μεγάλο αὐτό δῶρο τοῦ Θεοῦ.

Μία ἀπό τίς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις, προκειμένου νά μέτεχουμε τῆς θεωτικῆς Χάριτος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ ἀσκησιολογία. Χωρίς ἀσκησιολογία δέν μπορεῖ νά υπάρξει σωτηρία. Τό ἥθος τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως μᾶς τό παρέδωσε ὁ Χριστός, εἶναι ἀσκησιολογικό. Σύμφωνα μέ τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀσκησιολογία εἶναι ἡ πορεία τοῦ ἀνθρώπου μέσα ἀπό τήν κάθαρση τῆς καρδίας, τό φωτισμό τοῦ νοῦ, μέ τελικό στόχο τή θέωση ὁλόκληρης τῆς ψυχοσωμα-

τικῆς ὑπόστασής του. Πρόκειται γιά τά τρία στάδια τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Στό σημεῖο αὐτό, θά πρέπει νά τονίσουμε πώς τά τρία αὐτά στάδια λαμβάνουν χώρα μόνο ἐντός τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. Ἡ ἀσκησιολογία καί ἡ σωτηρία δέν ἀποτελοῦν ὑπόθεση ἀτομική, ἀλλά ἐκκλησιαστική. Ἄν, λοιπόν, ἡ Ἐκκλησία παύσει νά εἶναι ἀσκησιολογική, παύει νά εἶναι καί ὀρθόδοξη.

Λέγοντας ἀσκησιολογία ἢ ἀσκησιολογικό τρόπο ζωῆς, ἐννοοῦμε συγκεκριμένα δύο πράγματα:

Πρῶτον, τή γνώση καί τήν τήρησι τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ὁ ἀγώνας ἐκεῖνος πού ἀποβλέπει στό νά κάνουμε τά πάντα, προκειμένου νά διαφυλάξουμε τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ. Ἡ ζωή μας πρέπει νά εἶναι σύμφωνη μέ τό Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ, νά ζοῦμε δηλαδή συμμορφούμενοι μέ τό δικό Του θέλημα, ἐφαρμόζοντας τίς ἅγιες ἐντολές Του καί ἀποβλέποντας στήν Αἰώνια Βασιλεία Του. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής λέει ὅτι σέ κάθε

ἐντολή τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχει μυστικά ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, κι ὅταν ὁ Χριστιανός ἀπό ἀγάπη καί πίστη στό Χριστό τίς τηρεῖ, τότε ἐνώνεται μαζί Του. Δέχεται μέσα του τήν Ἁγία Τριάδα: «Ὁ γοῦν δεξάμενος μίαν ἐντολήν καί ποιήσας αὐτήν, μυστικῶς ἔχει τήν Ἁγία Τριάδα». Ἐξάλλου, ὁ ἴδιος ὁ Χριστός μᾶς βεβαιώνει: «Ὁ ἔχων τάς ἐντολάς μου καί τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με ὁ δέ ἀγαπῶν μέ ἀγαπηθήσεται ὑπό τοῦ Πατρὸς μου, καί ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν καί ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμμαντόν» (Ἰω. ιδ', 21).

Δεύτερον, εἶναι ὁ ἀγώνας τοῦ Χριστιανοῦ ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπό τά πάθη καί τήν ἁμαρτία. Τά πάθη εἶναι ἡ διαστρέφση τῶν φυσικῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς, τίς ὁποῖες ὁ Θεός ἔδωσε στόν ἄνθρωπο. Σύμφωνα μέ τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει τρεῖς δυνάμεις: α) Τό Λογιστικό, ὅπου περιέχονται οἱ λογικές ἐνέργειες τῆς ψυχῆς, οἱ λογισμοί δηλαδή καί οἱ σκέψεις. β) Τό Θυμοειδές, πού εἶναι ἡ ἔδρα τῶν συναισθημάτων. γ) Τό Ἐπιθυμητικό, πού εἶναι ἡ ἔδρα τῶν ἐπιθυμιῶν. Πρὶν τήν Πτώσι οἱ τρεῖς αὐτές δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἦταν στραμμένες πρὸς τό Θεό. Αὐτή εἶναι ἡ φυσική λειτουργία

τῆς ψυχῆς. Ὄταν, ὁμως, ἦλθε ἡ πτώσι τῶν Πρωτοπλάστων, τότε οἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς διεστράφησαν. Ἡ ψυχὴ λειτουργεῖ πλέον παρά φύσιν. Στήν κατάστασι αὐτή, ἡ ψυχὴ κυριεύεται ἀπό τά διάφορα πάθη. Εἶναι ἄρρωστη καί χρειάζεται θεραπεία.

Ἡ θεραπεία τῶν τριῶν αὐτῶν δυνάμεων δέν σημαίνει τήν κατάργησί τους, ἀλλά τήν κάθαρσίν τους, ὥστε νά εἶναι πάντοτε στραμμένες πρὸς τό Θεό. Συγκεκριμένα, τό Λογιστικό καθαρίζεται μέ τή νήπι (πού εἶναι ἡ συνεχὴς τήρησι τοῦ νοῦ ἀπό τοὺς ἁμαρτωλοὺς λογισμοὺς, δηλαδή μέ τό νά κρατεῖ ὁ πιστὸς τοὺς καλοὺς λογισμοὺς καί νά διώχνει τοὺς κακοὺς), μέ τή μελέτη τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καί τήν προσευχή. Τό Θυμοειδές καθαρίζεται μέ τήν ἀγάπη καί, τέλος, τό Ἐπιθυμητικό καθαρίζεται μέ τήν ἐγκράτεια ἀπό τίς ἁμαρτωλές ἐπιθυμίες.

Τά πάθη, ὡστόσο, δέν ταλαιπωροῦν μόνο τήν ψυχὴ, ἀλλά καί τό σῶμα (π.χ. πορνεία, λαμαργία κ.λπ.). Κι αὐτό χρειάζεται θεραπεία, ἀφοῦ, κατά τήν Ὁρθόδοξη Θεολογία, τῆς θεώσεως μετέχει καί τό σῶμα.

Ἡ κάθαρσι τῶν παθῶν τοῦ σώματος ἐκφράζεται πρακτικά μέ

ποικίλους τρόπους. Μέ τή νηστεία, τήν ἐγκράτεια, τήν ἀγρυπνία, τήν ὀρθοστασία, τίς γονυκλισίες κ.ά. Ἡ σωματική ἀσκηση χαλιναγωγεῖ τό σῶμα ἀπό τίς ἄλλοις καί ἐμπαθεῖς ὀρέξεις του καί ἔτσι δίνεται ἡ δυνατότητα στήν ψυχή, μέ ὅλες τῆς τίς δυνάμεις, νά στρέφεται ἀνεπηρέαστα πρὸς τό Θεό.

Πόσο, ὅμως, κατανοητό καί ἐφαρμόσιμο μπορεῖ νά γίνει τό ὀρθόδοξο ἀσκητικό ἥθος τῆς Ἐκκλησίας στά πλαίσια τοῦ σύγχρονου κόσμου;

Γιά τόν σημερινό ἐκκοσμικευμένο ἄνθρωπο, ὁ ἀσκητικός τρόπος ζωῆς φαντάζει ἀνόητος καί οὐτοπικός. Πολλοί ὑποστηρίζουν ὅτι δέν μπορεῖ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος (τῆς καλοπέρασης καί τῆς εὐζωΐας) νά ἀντέξει τό «βάρος» τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς. Μάλιστα, προσπαθώντας νά δικαιολογήσουν τήν ἀπροθυμία τους γιά πνευματικό ἀγῶνα, ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ προσευχή, ἡ νηστεία κ.τ.λ. ἀφοροῦν μόνο τούς μοναχούς καί ὄχι τούς ἄνθρώπους πού ζοῦν καί ἐργάζονται στόν κόσμο. Ὅμως, μία τέτοια προσέγγιση δέν εὐσταθεῖ.

Σύμφωνα, πάντα, μέ τή διδασκαλία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, δέν ὑπάρχει διαφορά

μεταξύ μοναχικοῦ καί κοσμικοῦ τρόπου ζωῆς, οὔτε μεταξύ ἀγάμων καί ἐγγάμων, ἀλλά μεταξύ ἀνθρώπων πού ἔχουν τό Ἅγιο Πνεῦμα καί ἀνθρώπων πού δέν τό ἔχουν. Ἀκόμη, ὁ ἐκκλησιαστικός τρόπος ζωῆς, ὅπως τόν περιγράφει ἡ Ἁγία Γραφή καί τόν βιώνουν οἱ Ἅγιοι, εἶναι ἀσκητικός. Οἱ προτροπές, «ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης...» (Λουκ. ιγ', 24) ἢ τό «νεκρώσατε οὖν τά μέλη ὑμῶν τά ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος...» (Κολ. γ', 5), ἔχουν ἀπόλυτη καί καθολική ἰσχύ, ἀναφέρονται σέ ὅλους μας, ἀνεξάρτητα τοῦ τόπου κατοικίας καί τοῦ τρόπου ζωῆς μας. Ὅπως ἡ σωτηρία προσφέρεται σέ ὅλους, ἔτσι καί ὁ δρόμος πρὸς τή σωτηρία εἶναι κοινός γιά ὅλους.

Οἱ μοναχοί ὑπόσχονται τρία πράγματα: τήν παρθενία, τήν ἀκτημοσύνη καί τήν ὑπακοή, προσπαθώντας ἔτσι νά ἀποδυσμευθοῦν ἀπό τήν τυραννία τῆς φιληδονίας, τῆς φιλαργυρίας καί τῆς φιλοδοξίας ἀντίστοιχα, καί ἔτσι ν' ἀποφύγουν τή δαιμονοποίηση τῆς ζωῆς τους. Αὐτό μποροῦν κατ' ἀναλογία νά τό κατορθώσουν καί οἱ ἐν τῷ κόσμῳ διαβιοῦντες Χριστιανοί, προκειμένου νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τήν

κακοδαμονία καί τό πνεῦμα τῆς ἐκκοσμικεύσεως πού μαστίζει τό σύγχρονο ἄνθρωπο. Μέ τόν εὐλογημένο γάμο πολεμοῦν τή φιληδονία, μέ τήν κατοχή καί χρῆσι τῶν ἀναγκαίων μόνο ὑλικῶν ἀγαθῶν πολεμοῦν τή φιλοκτημοσύνη. Μέ τήν ὑπακοή στήν Ἐκκλησία ἀποφεύγουν τή φιλοδοξία. Αὐτός ὁ ἀγῶνας εἶναι ὁ ἀσκητικός τρόπος ζωῆς. Ἄλλωστε, καί ὁ ἴδιος ὁ Χριστός στήν ἔρημο ἀντέκρουσε τούς τρεῖς αὐτούς μεγάλους πειρασμούς καί ἔγινε ἔτσι πρότυπο ἀσκήσεως γιά κάθε Χριστιανό ἀνεξαιρέτως.

Τό ὅτι δέν ὑπάρχει διαφορά μεταξύ μοναχῶν καί ἐγγάμων φαίνεται καί ἀπό τόν κοινοτικό-κοινοβιακό ἐκκλησιαστικό τρόπο ζωῆς. Ὁ Χριστιανός μέσα στήν Ἐκκλησία δέν ζεῖ μόνος του, ἀλλά μέ τούς ἀδελφούς του καί γιά τούς ἀδελφούς του. Ἡ χριστιανική ζωή εἶναι κοινή ζωή. Κοινή λύπη, κοινή χαρά, ἐνότητα πίστεως, κοινωνία ἀγάπης. Ἡ κοινότητα αὐτή ἐκφράζεται στήν πληρότητά της στό μυστήριο τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας, ὅπου ὅλα εἶναι κοινά: κοινή προσευχή (συμπροσευχή), κοινή λατρεία, κοινή τροφή (τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Κυρίου). Ἐτσι ἀκριβῶς ζοῦν καί οἱ μοναχοί στά κοινόβια μοναστή-

ρια. Ἐχουν κοινή τροφή, κοινή ἐνδυμασία, κοινή προσευχή, κοινή πνευματική καθοδήγηση κ.λπ. Αὐτή, λοιπόν, τήν κοινή ζωή μποροῦμε νά τή ζήσουμε ὅλοι οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, χωρίς νά αισθανόμαστε μόνοι μας, χωρίς νά ζοῦμε μόνο γιά τόν ἑαυτό μας, ἀλλά νά βλέπουμε τόν ἄλλο ὡς ἀδελφό μας, συμμετέχοντας στόν πόνο καί στή χαρά του.

Ἐπειτα ἀπ' ὅσα ἔχουν λεχθεῖ πρὸ πάνω, γίνεται κατανοητό ὅτι χωρίς ἀσκηση δέν ὑπάρχει πνευματική ζωή, οὔτε προκοπή πνευματική, οὔτε σωτηρία. Ὑπακοῦμε στό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί τηροῦμε τίς ἐντολές Του, νηστεύουμε, ἀγρυπνοῦμε, κοπιάζουμε μέ μετάνοιες καί ὀρθοστασίες, γιά νά καθαρθοῦμε ἀπό τά πάθη μας καί νά γίνουμε κατὰ Χάριν θεοί. Ἡ ἀσκητική ζωή δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά ὑπέρβαση τοῦ ἀτομικοῦ, ἡ ἐν Χάρτι προσπάθεια νά ἐφαρμόσουμε τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ καί νά ζήσουμε τή ζωή τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στήν καθημερινότητά μας. Πραγματικά, μόνο μέσα ἀπό τήν ὀρθόδοξη ἀσκηση ὁ ἄνθρωπος ὀλοκληρώνεται καί ἐκπληρώνει τόν προορισμό του, τήν κατὰ Χάριν ἐνωσή του μέ τόν Τριαδικό Θεό.

Άτεκνία και Έξωσωματική Γονιμοποίηση (Ποιμαντική προσέγγιση)

Πρωτοπρ. Τέλλου Παπαδόπουλου
Θεολόγου - Νομικού

ΜΕΡΟΣ Α΄

Η υπογονιμότητα και η, εξαιτίας αυτής, άτεκνία πολλών νέων ζευγαριών είναι φαινόμενο σύνηθες στις μέρες μας και συνάμα πρόβλημα με ποικίλες προεκτάσεις: πνευματικές, ηθικές, κοινωνικές, ψυχολογικές κ.λπ. Παλαιότερα, πολύ περισσότερο απ' ό,τι σήμερα, η άτεκνία ήταν άφορμή και ευκαιρία οι σύζυγοι να προσφεύγουν με θερμή πίστη στη Μητέρα Έκκλησία, στη μυστηριακή και λειτουργική της ζωή, στη μεσιτεία των Αγίων, στα Ύερά Προσκυνήματα και τάματα. Και τά θαύματα της θεραπείας και εν συνεχεία της τεκνοποίησης ήταν πάμπολλα. Ανδρόγυνα, τά οποία κατά την ιατρική διάγνωση ήταν απολύτως «άγονα», ύστερα από συνήθως μακρόχρονη ύπομονή και προσευχή, αποκτούσαν όχι μόνο ένα, αλλά, πολύ συχνά, και περισσότερα τέκνα.

Βέβαια, παράλληλα με την

προσφυγή στην Έκκλησία, τό ανδρόγυνο ζητούσε και τί βοήθεια της Έπιστήμης. Τήν ιατρική προσπάθεια και έρευνα, έφόσον κινείται μέσα σέ πλαίσια ηθικώς άποδεκτά, ή Έκκλησία τί σέβεται και τήν έπευλογοεί. Αναφέρεται χαρακτηριστικά στό λή κεφάλαιο της Σοφίας Σειράχ: *«Τίμα ιατρόν πρός τάς χρείας αυτού τιμαίς αυτού· και γάρ αυτόν εκτισε Κύριος»* (στίχ. 1). Δηλαδή: Νά τιμάς τόν ιατρό, όπως του άρμόζει, έχοντας υπόψη τίς υπηρεσίες του τίς ανάγκες σου, διότι ό Κύριος έκαμε αυτόν. Και σέ άλλο σημείο, διδάσκει: *«Τέκνον, εν άρρωσθήματί σου μή παράβλεπε (τούς ιατρούς και τά φάρμακα), άλλ' εύξαι Κυρίω, και αυτός ίάσεται σε»* (στίχ. 9). Η προσφυγή, δηλαδή, στην ιατρική βοήθεια, πρέπει πάντοτε νά γίνεται παράλληλα μέ τήν εκζήτηση της βοήθειας του Θεού, εκ του Όποιου

θά προέλθει και ή θεραπεία.

Η υπογονιμότητα, ως ιατρικό πρόβλημα, συγκέντρωσε τά τελευταία χρόνια τό πλούσιο ενδιαφέρον της ιατρικής και βιογενετικής τεχνολογίας, πού παρουσιάζουν μία πρωτοφανή, στόν τόμέα αυτό, ανάπτυξη και επαγγέλλονται τί δυνατότητα λύσης παρά πολλών περιπτώσεων υπογονιμότητας, οι όποιες παλαιότερα θεωρούνταν παντελώς άθεράπευτες. Η προτεινόμενη, και υπό ποικίλες μορφές εφαρμοζόμενη, τεχνική της λεγόμενης Έξωσωματικής Γονιμοποίησης προβάλλεται ως ή πανάκεια για τήν επίλυση, ή μάλλον ίκανοποίηση, άκόμη και των πλέον παραδόξων και ένίοτε «παραλόγων» επιθυμιών για τεκνογονία (λ.χ. αγάμων ή χηρών ή υπερηλικών γυναικών, όμοφυλοφιλικών «ζευγαριών» κ.ο.κ.). Η Έπιστήμη στόν τόσο ευαίσθητο χώρο της τεκνογονίας φαντάζει ως «οιονεί παντοδύναμος». Μοιάζει νά διεκδικεί έξόχως προνομιούχο θέση στην καρδιά πολλών ανθρώπων, ποθούντων τήν τεκνογονία και τήν όποία (θέση) παλαιότερα, ένδεχομένως, κατείχε ή πίστη και ή έλπίδα στην Παντοδυναμία και Άγάπη του Θεού.

Έχουμε τήν έντύπωση ότι ή τε-

χνική της Έξωσωματικής Γονιμοποίησης έχει, σ' ένα πολύ μεγάλο βαθμό, έδραιωθεί και στή συνείδηση όχι άπλως των «έν άγνοία και άδιαφορία» εύρισκομένων αδελφών μας, αλλά και αυτών τούτων των πιστών μας, ως μία, αν όχι επιβεβλημένη, εν πάση περιπτώσει, ηθικώς άνεκτή ιατρική μέθοδο λύσης του προβλήματος της άτεκνίας έγγάμων ζευγαριών. Φθάσαμε στό σημείο, σέ κάποιες περιπτώσεις (πού είναι, βέβαια, ή εξαίρεση, ή όποία, όμως, δεικνύει τό μέγεθος της «παρανόησης») κάποια ζευγάρια, υπό τό κράτος του άγχους για άπόκτηση τέκνου, νά έχουν σχεδόν «έγκαταλείψει» τήν προσπάθεια νά τεκνοποιήσουν διά της έντός του μυστηρίου του γάμου εύλογημένης συζυγικής συνεύρεσης, διοχετεύοντας όλες τίς δυνάμεις τους στην έμμονή για επίτευξη του ποθουμένου μόνο μέ τίς έντός του έργαστηρίου (in vitro) προτεινόμενες τεχνικές γονιμοποίησης. Επίσης, τό επίσημο κράτος (και έμμέσως ό κάθε φορολογούμενος πολίτης) επιχορηγεί, υπό προϋποθέσεις, χρηματικά τί διαμέσου της διαδικασίας της Έξωσωματικής Γονιμοποίησης άπόκτηση τέκνου. (Νά σημειώσουμε, άκόμα, ότι πολύ με-

γάλα ποσά αναλώνονται, για να καλύψουν τό κόστος μίας Έξωσωματικής Γονιμοποίησης σ' όλες τις φάσεις της, από την έναρξη της ορμονοθεραπείας της γυναίκας μέχρι τη μεταφορά του εμβρύου στην μήτρα)¹.

Και εδώ τίθεται τό καιρίο ερώτημα, στό οποίο οί Ποιμένες της Έκκλησίας είναι υποχρεωμένοι να δώσουν σαφή, αναλυτική και εμπειριστατωμένη απάντηση: Πώς αποτιμώνται, μέ βάση τήν έν γενει δογματική και ήθική διδασκαλία της Έκκλησίας, όλες οί επιμέρους πράξεις πού λαμβάνουν χώρα, καθ' όλη τή διάρκεια της διαδικασίας για επίτευξη κυοφορίας, μετά από Έξωσωματική Γονιμοποίηση (λ.χ. ορμονοθεραπεία, συλλογή ωαρίων, έξαγωγή και συλλογή σπέρματος, γονιμοποίηση ωαρίου ή ωαρίων και σπέρματος εργαστηριακά, καλλιέργεια γονιμοποιημένων ωαρίων, (ένδεχομένως) διατήρηση σέ κατάψυξη πλεοναζόντων εμβρύων κ.λπ.) και τών όποιων (πράξεων) υποκείμενα και συμμετοχοί είναι

πολλοί και διάφοροι (λ.χ. γυναίκα, άνδρας ή δότης σπέρματος, φέρουσα ή υποκατάστατη μητέρα, ιατροί, νοσοκόμοι κ.λπ.);

Αναλυτικότερες απαντήσεις θα δώσουμε, σύν Θεῷ, σέ επόμενα Άρθρα. Στό παρόν αρκούμαστε να υπογραμμίσουμε μία θεμελιώδη αλήθεια, πού είναι και τό κλειδί, για να δοθεί απάντηση στό πιο πάνω ερώτημα. Είναι μία σαφέστατη θέση της Έκκλησίας, ή οποία, εκτός από άλλες πηγές, είναι διατυπωμένη έμμέσως, πλήν σαφώς, και στόν, επικυρωμένο από τήν Πενθέκτη Οικουμενική Σύνοδο, Β' Κανόνα του Μεγάλου Βασιλείου: Τό έμβρυο έμψυχοῦται, δηλαδή είναι άνθρωπος, έξ άκρας συλλήψεως, δηλαδή από τή στιγμή της γονιμοποίησης, της ένωσης του ωαρίου μέ τό σπερματοζώαριο. «*Η γονιμοποίηση μαζί μέ τή βιολογική ζωή και οντότητα προσδίδει στόν άνθρωπο τήν ύπαρξη, τό είναι, τήν ψυχή. Η ψυχή δέν έγκαθίσταται στό σῶμα, αλλά είναι σύμφυτη μέ αυτό. Μαζί μέ τό σῶμα γεννιέται και ή ψυχή*»².

1. Βλ. ένδ. Βασιλείου Φανάρα, *Υποβοηθούμενη αναπαραγωγή*, έκδ. «Τό Παλίμψηστον», Θεσσαλονίκη 2000, σ. 89 κ.έ. Στόν έλλαδικό δέ χώρο γίνεται λόγος και για, έν πολλοίς, διαπλεκόμενα άνεξέλεγκτα οικονομικά συμφέροντα ιατρών, κλινικών και έταιρειών (βλ. ένδ. Ιερῶς Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος, Έπιτροπή Βιοηθικής, *Έπίσημα Κείμενα Βιοηθικής*, έκδ. «Αποστολικής Διακονίας», Αθήνα 2007, σ. 73 κ.έ.).

Τό ότι «έξ άκρας συλλήψεως» τό έμβρυο είναι άνθρωπος, παραδέχεται και ή σύγχρονη Ιατρική και Βιολογία. Αντί πολλών άλλων αναφορών σέ έπιστημονικά έργα, στίς όποιες θα μπορούσαμε να παραπέμψουμε, επιλέξαμε να παραθέσουμε ένα μικρό απόσπασμα από τό άκρως συναρπαστικό, στόν πλοκή και τή μορφή, συγκλονιστικό ως πρός τό περιεχόμενο και θεμελιωμένο σέ ιατρικά/έπιστημονικά δεδομένα, βιβλίο του Καθηγητή Φίλιπ Αντόνιο, μέ τίτλο «Αλήθεια ποιός είμαι;». Σ' αυτό «παίρνουν τό λόγο» τά ίδια τά έμβρυα (τά πλεονάζοντα, τά κατεψυγμένα, τά μελλοθάνατα κ.λπ.) και κάνουν «άποκαλύψεις» αληθινές και συνταρακτικές.

«*Στήν αρχή ήμαστέ έντεκα παιδιά-έμβρυα, γονιμοποιημένα στό εργαστήριο. Τρομερή έπιτυχία για τή μαμά. Μετά από μία έντονη διεγερση τών ωοθηκών μέ ένέσεις ορμονών, οί γιατροί κατάφεραν να πάρουν 11 ώαρια. Δυστυχώς, δύο από τά αδέρφια μας δέν επέζησαν, άντεξαν μόνο τριάντα ώρες και κάτι, τό χρόνο δηλαδή της σύλληψης πού δέν*

είχε συνέχεια. Κουβέντα δέν προλάβαμε να αλλάξουμε μαζί τους.

»*Μετά τή διεγερση τών ωοθηκών, έδω και δύο χρόνια, μέσα στή μήτρα της μητέρας μας τοποθετήθηκαν ένας αδελφός και μία αδελφή. Αποτυχία... Βρεθήκαμε, λοιπόν, οί υπόλοιποι επτά μέσα στό υγρό άζωτο. Δέκα μήνες άργότερα, ή μητέρα μας έκανε άλλη μία απόπειρα. Δύο αδελφές μας επιχείρησαν να έμφυτευτούν στό μητρικό ιστό, στό μητρικό βλεννογόνο, στό ένδομήτριο, όπως λέγεται. Ούτε κι αυτό πήγε καλά. Για μās, όπως και για τους γονείς μας, οί θάνατοι είναι τώρα τέσσερις. Σκληρό! Θα μπορούσαν και να έχουν αποθαρρυνθεί. Και όμως, όχι. Ξαναπροσπάθησαν. Άλλοι δύο από τους αδελφούς μας δοκίμασαν τήν τύχη τους. Ούτε αυτοί τά κατάφεραν - έξι θάνατοι. Τά αδέρφια μας είχαν τύχη πρωτοφανή, διότι κατά μέσον όρο ένα στά τρία παιδιά πεθαίνει, κατά τήν... απόψυξη»³.*

Περисσότερα σχόλια, σέ επόμενο Άρθρο.

(Συνεχίζεται)

2. Ό.π., σ. 54.

3. Φίλιπ Αντόνιο, *Αλήθεια ποιός είμαι; Τά ανθρώπινα έμβρυα παίρνουν τό λόγο*, μτφρ. Πολυξένης Τσαλίκη - Κιοσόγλου, έκδ. «Αρμός», Αθήνα 2009, σ. 155.

Ἡ μετάφραση τῆς Θείας Λειτουργίας

Ἐπισκόπου Καρπασίας κ. Χριστοφόρου

ΜΕΡΟΣ Α΄

Ὁ προβληματισμός

Ὁ συνήθης προβληματισμός πού τίθεται γιά τήν μετάφραση τοῦ κειμένου τῆς Θείας Λειτουργίας εἶναι ἡ κατανόησή της, κυρίως ἀπό τούς νέους πού δέν εἶναι ἐξοικειωμένοι μέ τήν ἀρχαία ἑλληνική γλώσσα. Αὐτό εἶναι μία πραγματικότητα, ἡ ὁποία προβληματίζει ὅλους ὅσους ἀσχολοῦνται μέ τήν ποιμαντική διακονία τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐδῶ θά ἤθελα νά τονίσω ἀπό τήν ἀρχή, ὅτι ἄλλο εἶναι ἡ ποιμαντική ἀγωνία γιά τήν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καί ἄλλο ἡ «ποιμαντική ἀναρχία». Μέ τόν ὄρο «ποιμαντική ἀναρχία» ἐννοῶ τήν προσπάθεια κάποιων, οἱ ὁποιοί θεωροῦν ἑαυτούς ὡς νεωτεριστές, καί μέ βάση τήν νεωτεριστική τους νοοτροπία ἐπιχειροῦν, ἀτομικά καί ἀλόγιστα, νά ἀλλάξουν τά ἐκκλη-

σιαστικά θέσµια. Ἡ ποιμαντική τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ νά ἐκσυγχρονίζεται μέ βάση τά δεδομένα τῆς ἐποχῆς. Ἐκεῖνο πού δέν μπορεῖ νά ἐκσυγχρονίζεται εἶναι ὁ σκοπός τῆς ποιμαντικῆς της, πού εἶναι ἡ θέωση τοῦ ἀνθρώπου. Δέν εἶναι δυνατό ἐν ὀνόματι τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς ποιμαντικῆς νά παραθεωρεῖται ἡ μετοχή τοῦ ἀνθρώπου στήν δόξα τοῦ Θεοῦ.

Στήν τοποθέτησή μας αὐτή κάποιος μπορεῖ νά θέσει τό εὐλόγο ἐρώτημα: Ἡ μετοχή μας στήν δόξα τοῦ Θεοῦ δέν ἐξαρτᾶται καί ἀπό τήν γλώσσα, πού χρησιμοποιοῦμε στήν λατρευτική ζωή; Ἀκριβῶς, μέ τήν τοποθέτησή μας αὐτή λέµε ὅτι τό πρόβλημα δέν εἶναι γλωσσικό, ἀλλά καθαρά πνευματικό. Ἡ ἀναρχία ἐγκτεται στό γεγονός ὅτι οἱ νεωτεριστές προσπαθοῦν νά τό

μετατρέψουν σέ καθαρά γλωσσικό. Αὐτό ἀποτελεῖ τόν μεγαλύτερο κίνδυνο ἐκκοσμίκευσης τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκκοσμίκευση εἶναι ἡ προσπάθεια κατανόησης τοῦ μυστηρίου τῆς ἀποκάλυψης τοῦ Θεοῦ καί τῆς βίωσής του μέ λογικές, κοσμικές καί ἀνθρώπινες μεθόδους.

Ἄν οἱ νέοι καί γενικά οἱ πιστοί πηγαίνουν στόν ναό, γιά νά κατανοήσουν τήν Θεία Λειτουργία γλωσσικά, αὐτό ἀπό μόνο του εἶναι ἀποτυχία. Εἶναι ἀποτυχία, γιατί δέν πρόκειται νά κατανοήσουν τίποτα, μέ ἀποτέλεσμα νά ἀπογοητευθοῦν καί τελείως νά ἀπομακρυνθοῦν ἀπό τήν ἐκκλησιαστική ζωή. Ἡ λογική αὐτή, µοῦ θυμίζει τήν λογική τῆς λεγόμενης «Δεύτερης Θείας Λειτουργίας». Ἡ θέση αὐτή προβάλλει τόν ἰσχυρισμό ὅτι ἡ τέλεση δεύτερης Θείας Λειτουργίας ἐξυπηρετεῖ τούς νέους, πού συνηθίζουν μέν νά ξενικτοῦν, ἀλλ' ὡστόσο θέλουν νά πηγαίνουν τήν Κυριακή στήν ἐκκλησία, γιά νά παρακολουθοῦν καί τήν Θεία Λειτουργία. Δέν πολυαπασχολεῖ τούς ἐκφραστές τῆς θέσης αὐτῆς οὔτε τό γεγονός ὅτι ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι ἀποκομμένη ἀπό τόν ἀναστάσιμο Ὅρθρο, δηλαδή τό γεγονός τῆς Ἀναστάσεως πού εἶναι τό κέντρο τῆς Κυριακῆς, οὔτε τό ὅτι στήν Θεία Λειτουργία δέν πηγαίνουμε, γιά νά παρακολουθήσουμε,

ἀλλά γιά νά βιώσουμε τό γεγονός τῆς θέωσης μας. Ἡ δέ μετοχή μας σ' αὐτό προϋποθέτει μία ἐσωτερική κυρίως προετοιμασία, ἡ ὁποία συνίσταται στήν καθαρότητα τοῦ νοῦ καί στήν στροφή του στόν Θεό. Αὐτό θά τό ἐξετάσουμε στήν συνέχεια τῆς ἀνάλυσης τοῦ θέματος μας.

Ἐδῶ εἰσαγωγικά, ἐκεῖνο τό ὁποῖο θέλουμε νά τονίσουμε εἶναι ὅτι ὁ προβληματισμός πού ὑπάρχει εἶναι ἀναγκαῖος, ἀλλά τοποθετεῖται πάνω σέ λανθασμένες βάσεις καί τελικά, ὅπως θά δοῦμε καί παρακάτω, δέν ἐξυπηρετεῖ τίς ποιμαντικές ἀνάγκες τῶν πιστῶν μας.

Γιατί πᾶμε στόν ναό;

Τό βασικό ἐπιχείρημα τῆς μετάφρασης τῆς Θείας Λειτουργίας εἶναι ἡ κατανόησή της ἐκ μέρους ὅσων δέν γνωρίζουν τήν ἀρχαία ἑλληνική γλώσσα. Τό πρῶτο, τό ὁποῖο θά ἤθελα νά πῶ γιά τό θέμα αὐτό, εἶναι ὅτι στήν Θεία Λειτουργία δέν πᾶμε, γιά νά κατανοήσουμε διανοητικά κάτι. Πᾶμε, γιά νά ἀνοίξουμε τήν καρδιά μας στόν Θεό καί νά δεχθοῦμε μέσα μας τήν ἀποκάλυψη τῆς Χάριτός Του. Μέσα στόν ναό µας ἀποκαλύπτεται ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τό μυστήριο τῆς σωτηρίας μας, καί γινόμαστε βεβαίωςπιστοι ὄχι γιατί κατανοοῦμε κάτι, ἀλλά γιατί ἀπο-

χωριζόμαστε τόν κόσμο αυτό μαζί με τίς επιθυμίες και μέριμνες του και δίνουμε όλο τόν έαυτό μας στόν Θεό.

Όταν ό πιστός έχει αυτή τήν συνείδηση μέσα από τήν όλη λειτουργική ατμόσφαιρα, γίνεται μέτοχος τών μυστηρίων τής Χάριτος του Θεού και λαμβάνει τήν βεβαιότητα ότι υπάρχει ό Θεός και ότι γίνεται μέτοχος τής αγάπης Του, ή όποία τόν ολοκληρώνει ως άνθρωπο. Αποκτᾶ τό νόημα και τόν σκοπό τής ζωής του, πού είναι ή έσωτερική ανάπαυση και ή έν Χριστῷ τελείωση. Η Θεία Λειτουργία τελειώνει μέ τήν προτροπή νά φύγουμε από τόν ναό μέ τήν ειρήνη, πού είναι αποτέλεσμα όχι τής κατανόησης, αλλά τής ένωσης μέ τόν Χριστό: «*Έν ειρήνῃ προέλθωμεν*», προτρέπει ό Ιερέας.

Όταν ήμουν νεαρός λαϊκός θεολόγος, πῆγα σέ μία

κοινότητα νά κηρύξω τόν θεϊό λόγο. Μετέβηκα νωρίς τό πρωί και τήν ώρα πού εισερχόμουν έντός του ναού, ό Άναγνώστης διάβαζε τόν Έξάψαλμο¹. Στήν είσοδο έντός του ναού συνάντησα μία γιαγιά, ή όποία είχε λύσει τά λουριά τής μαντίλας της και στεκόταν ακίνητη σέ στάση δέησης. Έγώ, πού γνώριζα γράμματα..., τήν κοίταξα και τήν προσπέρασα μέ τήν άπορία γιατί αυτή στεκόταν εκεί και δέν πῆγε νά προσκυνήσει τίς εικόνες, νά άνάψει τό κερί της και νά σταθεϊ στήν θέση της, κάτι τό όποιο έγώ έκανα άμέσως μόλις εισῆλθα στόν ναό. Άργότερα, έμαθα ότι τήν ώρα πού διαβάζουμε τόν Έξάψαλμο δέν μετακινούμαστε. Αυτό τό όποιο έγώ έμαθα γνωσιολογικά, ή γιαγιά τό γνώριζε έμπειρικά, χωρίς νά τό κατανοεί μέ τήν λογική της, όπως επίσης δέν κατα-

1. «Έξάψαλμος» στήν εκκλησιαστική γλώσσα άποκαλείται τό σύνολο τών έξι Ψαλμών του Δαβίδ, πού διαβάζονται στήν αρχή τής ακολουθίας του Όρθρου.

νοούσε και τά περισσότερα από αυτά πού διάβαζε ό Άναγνώστης. Δέν κατανοούσε, αλλά στεκόταν σέ στάση δέησης και άνοιγε τήν καρδιά της στόν Θεό. Θύμιζε τήν στάση του Τελώνη, ό όποιος δέν γνώριζε τόν Νόμο όπως ό Φαρισαίος, αλλά κατανοούσε τήν παρουσία του Θεού μέσα από τήν μετάνοια και τήν έσωτερική συντριβή.

Μέ αυτό δέν θέλω νά πω ότι δέν χρειάζεται νά γνωρίζουμε τί τελείται μέσα στήν λατρευτική ζωή τής Έκκλησίας μας, αλλά θέλω νά τονίσω ότι κυρίως πρέπει νά συνειδητοποιήσουμε τί τελείται μέσα σ' αυτή. Εάν π.χ. πω: «Άνω σχῶμεν τās καρδιάς» ή «Άς έχουμε πάνω τίς καρδιές μας», ποιά είναι ή διαφορά αν δέν κατανοώ τό βαθύτερο πνευματικό νόημα τής προτροπής αυτής ή αν ή καρδιά μου δέν είναι σέ τέτοια κατάσταση, πού νά στραφεί στόν Θεό και νά γίνει μέτοχος τής αγάπης, τής Χάριτος και τής κοινωνίας του Τριαδικού μας Θεού;

Έρμηνεία ή μετάφραση;

Θεωρῶ, μέ βάση τά όσα αναφέραμε πύό πάνω, ότι εκείνο πού επιβάλεται δέν είναι ή μετάφραση τής

Θείας Λειτουργίας, αλλά ή έρμηνεία της. Στο σημείο αυτό πρέπει νά εξηγήσουμε τήν τεράστια διαφορά μεταξύ τής μετάφρασης και τής έρμηνείας. Μετάφραση είναι ή κατά λέξη μεταφορά του κεμένου τής Θείας Λειτουργίας από τήν αρχαία ελληνική γλώσσα στήν δημοτική. Μέ αυτό τόν τρόπο θά έχουμε ένα κείμενο, τό όποιο γλωσσικά θά είναι πύό κοντά στους ανθρώπους και θά μπορούν νά κατανοούν τίς λέξεις του κειμένου. Οι περισσότεροι, όμως, νέοι μας σήμερα πάσχουν από λεξιπενία². Λόγω αυτής τής πενίας, δέν είναι σέ θέση νά κατανοούν ούτε και λέξεις τής δημοτικής. Συνεπώς, μέ τό σκεπτικό ή τήν αιτιολογία τής μη κατανόησης του κειμένου, θά πρέπει νά προβαίνουμε σέ συνεχείς μεταφράσεις ή καλύτερα προσαρμοσεις του κειμένου στήν μορφωτική άδιαφορία των ανθρώπων. Αυτό θά έχει ως αποτέλεσμα τήν πτώχευση τής λειτουργικής γλώσσας, μέ άμεσο κίνδυνο τήν άποϊεροποίηση τής Λατρείας. Δηλαδή νά άπωλέσει ή Λατρεία τήν ιερότητα και τόν μυστηριακό χαρακτήρα της. Η ισχύουσα γλώσσα προκαλεί ένα δέος, τό όποιο βοηθᾶ στήν όλη μυσταγωγική ατμόσφαιρα και νόη-

2. Είμαι σχεδόν βέβαιος ότι τήν λέξη αυτή πολλοί νέοι θά τήν άγνοούν και θά διερωτούνται τί ακριβώς σημαίνει.

ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΗΘΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΣΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΤΡΟΧΑΙΩΝ

Δρος Φαίδωνος Παπαδόπουλου
Θεολόγου

Οί ὄροι ἀτύχημα ἢ δυστύχημα, ἀποδίδουν, συνήθως, τό δυσμενές ἀποτέλεσμα ἢ τή ζημιά πού ὑφίσταται ὁ ἄνθρωπος, ἐξαιτίας ἀστάθμητων παραγόντων. Στήν περίπτωση, ὡστόσο, τῶν τροχαίων ἀτυχημάτων (μὴ θανατηφόρων συνήθως) ἢ δυστυχημάτων (σοβαρῶν ἢ θανατηφόρων), τά αἷτια ἀποδίδονται συχνά στόν ἀνθρώπινο παράγοντα, ὁ ὁποῖος κάθε ἄλλο παρά ἀστάθμητος μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ. Δεδομένου, μάλιστα, ὅτι σέ παγκόσμιο ἐπίπεδο ἔχουν ληφθεῖ, καί λαμβάνονται, πρόνοιες, ὥστε οἱ συνθηκῆκες κίνησης τῶν τροχοφόρων νά διευκολύνονται, ἢ συμμετοχή τοῦ ἀνθρώπινου παράγοντα στήν πρόκληση τροχαίων δυστυχημάτων τείνει νά καταστῆ κυρίαρχη ἢ καί ἀποκλειστική.

Ὁ ἐκσυγχρονισμός τῶν ὁδικῶν δικτύων σέ τοπικό καί διεθνές ἐπίπεδο, ἢ ὑπαρξή καί ἀξιο-

ποίηση τῶν προϋποθέσεων γιά ἀγορά ἀπό τοὺς πολίτες σύγχρονων καί ἀσφαλῶν ὀχημάτων, ἢ ψήφιση αὐστηρῶν νομοθεσιῶν, ἢ καλύτερη σήμανση τῶν δρόμων, ἢ διαρκῆς καί μέ κάθε μέσο διαφώτιση ὁδηγῶν καί πεζῶν, θά ἀνέμενε κανεῖς ὅτι θά ὁδηγοῦσαν σέ κάθετη πτώση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Τροχαίων, ἐξαιτίας τῶν ὁποίων πολλοί συνάνθρωποι μας χάνουν τή ζωή ἢ τήν ἀρτιμέλειά τους καί ἄλλοι, οἱ περισσότεροι, βυθίζονται στό πένθος ἢ χάνουν τοὺς προστάτες τους ἢ τά προσφιλή τους πρόσωπα. Οἱ ἀριθμοί, δυστυχῶς, εἶναι ἀμείλικτοι καί στήν πραγματικότητα τά Τροχαία, ὄχι μόνο δέ μειώνονται, ἀλλ' ἀντίθετα αὐξάνονται. Καί τό πιό τραγικό; Τά θύματα, στήν πλειοψηφία τους, εἶναι νέοι ἄνθρωποι μέ ὅ,τι αὐτό συνεπάγεται γιά τίς οἰκογένειές τους, τήν κοινωνία καί τήν πατρίδα μας.

μα τῆς Λατρείας. Ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ὡς ἄκτιστη, εἶναι ἀκατανόητη, ἀπερίγραπτη, ἀπρόσιτη, ἀόρατη καί ταυτόχρονα μεθεκτική κατά ἀποκάλυψη καί παραχώρηση τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ὁ νοῦς φωτισθεῖ, δέν μένει στίς λέξεις, ἀλλά προχωρεῖ πέραν ἀπὸ αὐτές καί εἰσχωρεῖ στό πνεῦμα τους, τό ὁποῖο ζωοποιεῖ πνευματικά τόν ἄνθρωπο.

Ἡ ἐρμηνεία τῶν λειτουργικῶν κειμένων εἶναι ἡ ἐξήγηση τῶν νοημάτων τους, ἡ ὁποία βοηθᾷ τόν πιστό νά γνωρίσει τόν σκοπό καί τό νόημα τῶν τελουμένων. Ἡ γνώση ὄλων τῶν γεγονότων τῆς Λατρείας καί ἡ μετοχή τοῦ πιστοῦ σ' αὐτά, τά ὁποῖα εἶναι τά μέσα, τόν βοηθοῦν νά φθάσει στήν βίωση τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Μέσα ἀπὸ αὐτή μεταμορφώνεται, εἰσέρχεται σέ ἄλλο χῶρο καί χρόνο καί βιώνει μέσα στόν παρόντα βίο τήν αἰωνιότητα. Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν μελετᾷ καί ἐμβαθύνει στά νοήματα τῶν ἱερῶν κειμένων καί ἔχει τήν

καθαρότητα ἀπό λογισμούς καί δεσμεύσεις ἐμπαθεῖς, φωτίζεται καί μετέχει τῶν μυστηρίων τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Σ' αὐτό βοηθᾷ ἡ ἐρμηνεία τῶν κειμένων, ἡ ὁποία πρέπει νά εἶναι βασισμένη στήν ἐμπειρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, τῆς ζωῆς τῶν Ἁγίων.

Στά προσεχῆ ἄρθρα μας θά συνεχίσουμε μέ μία σύντομη παράθεση τῶν προϋποθέσεων μετοχῆς μας στήν Λατρεία τῆς Ἐκκλησίας καί σέ μία ἀνάλυση τοῦ περιεχομένου τῆς Θείας Λειτουργίας. Αὐτό θά μᾶς βοηθήσει νά κατανοήσουμε καλύτερα τό ποῦ θά πρέπει νά ἐπικεντρώσουμε τήν ποιμαντική μας μέριμνα καί φροντίδα. Διαφορετικά θά ἀπογυμνώσουμε τόν μυστηριακό χαρακτῆρα τῆς Λατρείας μας καί θά ἀδειάσουμε τοὺς ναοὺς μας.

(Συνεχίζεται)

Διαπιστώνοντας την ανεπάρκεια των όποιων παρεμβάσεων τους οί αρμόδιοι, μιλούν πιά γιά τήν ανάγκη τῆς καλλιέργειας ὀδικῆς συνείδησης. Εἶναι, ὡστόσο, ἀμφίβολο, ἄν κατανοοῦν ὅτι τά ζητήματα τῆς συνείδησης εἶναι πρωτίστως ἠθικά καί πνευματικά καί ὡς τέτοια πρέπει νά ἀντιμετωπιζόνται. Καί εἶναι, ἀσφαλῶς, παράδοξο νά ἀναμένουμε ἀπό ἀνθρώπους - πού δυσκολεύονται νά συνειδητοποιήσουν ὅτι αὐτός πού κυκλοφορεῖ στό δρόμο, στό ἄλλο αὐτοκίνητο, στό ποδήλατο ἢ ὁ πεζός, εἶναι ὁ πλησίον τους, ἢ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ὅπως οἱ ἴδιοι, εἶναι αὐτός γιά τόν ὁποῖο σταυρώθηκε ὁ Χριστός - νά ἀποκτήσουν ὀδική ἢ ὁποιαδήποτε ἄλλου εἶδους συνείδηση.

Ἡ ἠθική διάσταση τοῦ ζητήματος τῶν Τροχαίων προκύπτει ἀνάγλυφα μέσα ἀπό τήν ἀναζήτηση τῶν αἰτίων πού ὀδηγοῦν

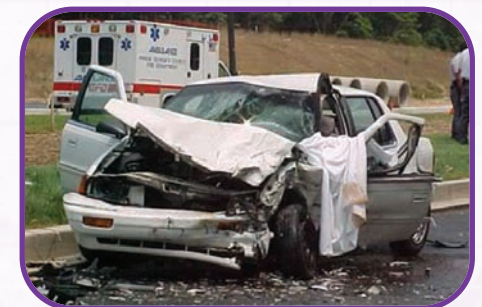

στήν ἀντικανονική τροχαία συμπεριφορά. Ἀρχίζοντας κανεῖς ἀπό τήν ὀδήγηση ὑπό τήν ἐπίρροια μέθης, δέν θά δυσκολευόταν νά κατανοήσει ὅτι ἡ μέθη, ὡς ἁμαρτία, καταδικάζεται ρητά στήν Ἁγία Γραφή καί, ἀσφαλῶς, δέν εἶναι δυνατό νά ἔχει ἠθικά κίνητρα καί προπαντός ἠθικά ἀποτελέσματα. Ἀλλά καί ἡ ἐπιπόλαιη συμπεριφορά ἑνός νέου, γιά παράδειγμα, πού ὀδηγεῖ τή μεγάλου κυβισμοῦ μοτοσυκλέτα του μέ μεγάλη ταχύτητα καί ἀκροβατικές φιγοῦρες, ἀκόμη καί σέ πολυσύχναστους δρόμους, δέν κινεῖται ἀπό ἐγωιστικές διαθέσεις ἐπίδειξης καί ματαιοδοξίας; Ποῖός στ' ἀλήθεια, θά συμπεριφερόταν μ' αὐτό τόν τρόπο, ἄν ἦταν βέβαιος ὅτι δέν τόν βλέπει κανεῖς; Κι ὅμως, αὐτή ἡ συμπεριφορά ἔχει ὀδηγήσει τόσους νέους στό θάνατο.

Πολλοί χάνουν τή ζωή τους σέ παράνομα προσπεράσματα, γιατί βιάζονται ἢ γιατί δέν ἀνέχονται νά εἶναι δεῦτεροι. Καί εἶναι, ἀσφαλῶς, καλό νά ἀγαπᾶ κανεῖς τήν πρωτιά· ἀλλά ὅταν ἀγωνίζεται στήν ἀπόκτηση τῆς ἀρετῆς ἢ τήν ἐκτέλεση ἔργων ἀγάπης. Ἐνῶ, τό νά βιάζεται ὁ

ἄνθρωπος καί νά ἀγχώνεται, ἰδιαίτερα κατά τήν ὀδήγηση, εἶναι κακό καί ἐπιζήμιο. Γιατί ὅλα αὐτά, πού τρέχουμε γιά νά προλάβουμε, ἔτσι κι ἄλλιῶς κάποτε θά χαθοῦν κι αὐτό πού ἔχει σημασία εἶναι τό νά διαθέτουμε τό χρόνο μας γιά τό Χριστό. Ἄν ὁ ὀδηγός τήν ὥρα τῆς κυκλοφοριακῆς συμφόρησης προσεύχεται, ἀντί ν' ἀγχώνεται καί νά ὑβρίζει, ὠφελεῖται μέ τήν ἀπόκτηση ὑπομονῆς καί ὠφελεῖ, ἐκπέμποντας ἡρεμία καί κατανόηση.

Ὁ Κάϊν σκότωσε τόν ἀδελφό του Ἄβελ, γιά νά ἀπολαύσει, ὅπως πίστευε, μόνος του τήν εὐνοια τοῦ Θεοῦ. Κατά τόν ἴδιο τρόπο, ὁ σύγχρονος ὀδηγός προσπαθεῖ νά ἐκτοπίσει τόν ἄλλο καί νά κάνει τόν κόσμο δικό του. Ὁδηγεῖ, ὅπως θέλει, πιστεύοντας ὅτι οἱ δρόμοι ἀνήκουν σ' αὐτόν. Σταθμεύει, ὅπου θέλει, ἀδιαφορώντας γιά τά προβλήματα πού δημιουργεῖ σέ πεζούς, σέ διερχόμενα αὐτοκίνητα, σέ ἄτομα μέ ἀναπηρίες. Παρεμβαίνει στή μηχανή ἢ τήν ἐξάτμιση τοῦ ὀχήματός του, χωρίς νά σκέπτεται ὅτι ὁ θόρυβος, τά καυσαέρια καί ἡ ὑπερβολική ταχύτητα ἐπηρεάζουν καί ἐνοχλοῦν ἄλλους. Παρεμβαίνει τά σήματα τροχαίας, γιατί ποτέ δέν ἔχει μάθει τί σημαίνει ὑπακοή ἢ γιατί πιστεύει πώς γνωρίζει περισσότερα ἀπό τό κράτος καί τό νομοθέτη. Τελικά, ἡ ἔλλειψη ὀδικῆς συνείδησης, πού ὀδηγεῖ σέ τραγικά ἀποτελέσματα, εἶναι ἐμφανέστατα ζήτημα ἠθικό. Ὁ Χριστός εἶπε: «Ὅσα θέλετε νά κάνουν γιά σᾶς οἱ ἄνθρωποι, τά ἴδια νά κάνετε καί ἐσεῖς γιά ἐκείνους» (Ματθ. ζ', 12). Ἄν θυμόταν τά λόγια αὐτά κάθε ἕνας ἀπό ἐμᾶς τήν ὥρα πού καθόταν στό τιμόνι ἢ πού ἐτοιμαζόταν νά διασταυρώσει τό δρόμο ἢ νά σταθμεύσει τό ὄχημά του, σίγουρα θά εἶχε περιοριστεῖ τό πρόβλημα τῶν τροχαίων δυστυχημάτων. Εἶναι ἀνάγκη νά διαθέτουμε ὅλοι ὀδική συνείδηση. Στήν ἀπόκτησή της ὀδηγεῖ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἡ συμμόρφωσή μας μέ τό Νόμο τοῦ Θεοῦ.

Ο ΠΑΠΑ-ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΤΡΑΧΩΝΑ

Ένας λησιμονημένος ποιμένας τῆς Λευκωσίας*

π. Κυριάκου Κυριάκου
Θεολόγου

Ἡ μελέτη τῆς ζωῆς συγχρόνων ὁσιακῶν μορφῶν καί ποιμένων, δέν ἔχει ὡς στόχο τήν ἐξαντλητική ἔρευνα καί ἀνάλυση τῶν πτυχῶν τοῦ βίου τους χάριν ἔρευνας, ἀλλά πρωτίστως νά ἐξαχθοῦν τέτοια συμπεράσματα καί μηνύματα, τά ὁποῖα θά λειτουργοῦν γιά τούς πιστούς - ποιμένες καί ποιμενομένους - ὡς πρότυπα, κατά τό γνωστό λόγιο τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου: «τιμή Ἁγίου, μίμησης Ἁγίου», ὡς ἔμπνευση γιά τόν πνευματικό τους ἀγῶνα καί γιά τούς δεύτερους ὡς ὑπόδειγμα γιά τήν ποιμαντική τους διακονία. Ἐπιπλέον, ἀποτελεῖ ἡ μελέτη αὐτή τήν τελειότερη ἀπόδειξη ὅτι ὁ «Ἰησοῦς Χριστός χθές καί σήμερον ὁ αὐτός καί εἰς τούς αἰῶνας» (Ἐβρ. ιγ', 8).

Ἡ Ἐκκλησία διπλαδί, ὡς Σῶμα Χριστοῦ, συνεχίζει νά παράγει Ἁγίους πρὸς δόξαν Θεοῦ καί τό Εὐαγγέλιο ἀποτελεῖ τή μοναδική «συνταγή» γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καί τή θέωσή του.

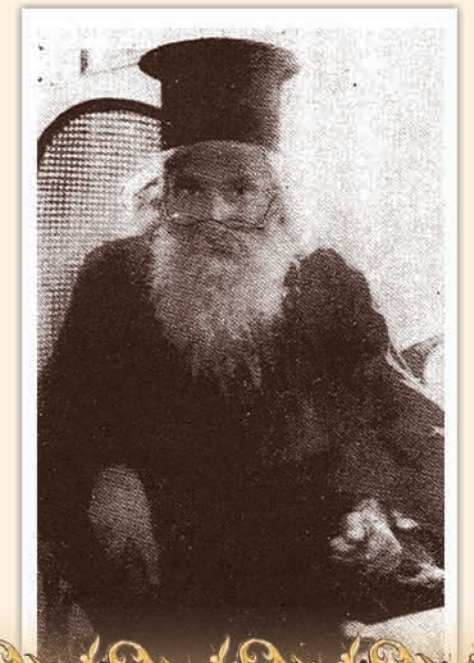
Ὁ Ἱερομόναχος Καλλίστρατος γεννήθηκε στή Λευκωσία, στήν ἐνορία τοῦ Ἁγίου Λουκά, τό 1862 καί ἔλαβε τό βαπτιστικό ὄνομα Λουκάς. Οἱ γονεῖς του ὀνομάζονταν Χριστόδουλος καί Παναγιώτα καί ἦταν εὐσεβέστατοι. Εἶχαν ἕξι παιδιά. Ὁ Λουκάς ἦταν ὁ τρίτος στή σειρά. Ὁ πατέρας του μάλιστα, ἦταν ὁ Πρωτοψάλτης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Λουκά καί τοῦ δίδαξε τά πρώτα γράμματα. Δέν ὑπάρχουν ἐνδείξεις γιά παιρῶνα μὲν ὁμορφωσί του. Τότε, πάντως, στή Λευκωσία, λειτουργοῦσε

σχολεῖο στοιχειώδους ἐκπαίδευσης στόν Καθεδρικό Ναό τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καί ἀπέναντί του, ὡς Γυμνάσιο, ἡ «Ἑλληνική Σχολή Λευκωσίας», πρόδρομος τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου. Πάντως, σέ αὐτόγραφη ἐπιστολή του πρὸς τόν Ἀρχιεπίσκοπο Σωφρόνιο ὁ καλλιγραφικός τρόπος γραφῆς, ἡ ὀρθογραφία καί ὁ τρόπος ἔκφρασης σ' αὐτήν, προδίδουν ἄτομο μέ γυμνασιακή, τουλάχιστον, μόρφωση τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Σέ ἡλικία 18 ἐτῶν (1880), ὁ Λουκάς εἰσῆλθε, ὡς δόκιμος Μοναχός, στό Μονύδριο τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Πέρσου καί παρέμεινε ἐκεῖ μαζί μέ τόν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως Ἀγιορείτη Γέροντά του, μοναχό Καλλίστρατο, γιά 16 χρόνια. Κατά τή ρασοευχῆ, πῆρε ἀπό τό Γέροντά του τό ὄνομα Καλλίστρατος, γενόμενος τρόπον τινά διάδοχός του. Τό 1889 ἔλαβε τό Μέγα Ἀγγελικό Σχήμα.

Μετά τό θάνατο τοῦ Γέροντά του (27 Ἀπριλίου 1893), παρέμεινε στόν Ἅγιο Ἰάκωβο γιά τρία χρόνια καί κατόπιν ἐπανῆλθε στό σπίτι τῶν γονέων του. Σέ βιογραφικό σημείωμα τοῦ Ἀρχιμ. Ἱππολύτου Μιχαλίδη, τό ὁποῖο συντάξε κατόπιν ἐντολῆς τοῦ τότε Τοποτηρητοῦ τοῦ Ἀρχιεπι-

σκοπικοῦ Θρόνου, Μητροπολίτη Πάφου Λεοντίου, μετά τό θάνατο τοῦ Ἱερομονάχου Καλλίστρατου, δέν ἀναφέρονται οἱ λόγοι αὐτῆς τῆς φυγῆς. Στό Ἀρχεῖο, ὅμως, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σωφρονίου φυλάσσεται μία ἐπιστολή τοῦ μοναχοῦ Καλλίστρατου, ἡμερομηνίας 30ῆς Δεκεμβρίου 1895, στήν ὁποία γίνονται ἀπόλυτα σαφεῖς οἱ λόγοι τῆς φυγῆς του. Συγκεκριμένα, δύο χρόνια πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Γέροντός του, «Καλλίστρατου Ἱερομονάχου τοῦ ἀσκητοῦ», λόγω προφανῶς δυσκολιῶν μέ τήν ὑγεία του, προσελήφθη «διά διαφόρων δολίων μέσων» ὡς ἐφημέριος στόν Ἅγιο Ἰάκωβο,

1. Ἡ παρούσα βιογραφία ἀποτελεῖ περίληψη μέρους ἐκτενέστερης ἐργασίας μέ τίτλο: «Ο Παπα-Καλλίστρατος τοῦ Τράχωνα. Μία λησιμονημένη μορφή ποιμαντικῆς διακονίας στή Λευκωσία τοῦ 20οῦ αἰῶνα».

κάποιος Ίερομόναχος Δοσίθεος. Μετά τὸ θάνατο τοῦ Γέροντος Καλλιστράτου, ὀρίστηκε ὡς ὑπεύθυνος τοῦ Μονυδρίου ὁ Μοναχὸς Καλλίστρατος. Παράλληλα, ἔμενε ἐκεῖ καὶ ὁ Ίερομόναχος Δοσίθεος, ὁ ὁποῖος ζοῦσε βίῳ μὴ πνευματικῷ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ νεαρὸς Μοναχὸς ἀπεχώρησε ἀπὸ τὸν Ἅγιον Ἰάκωβο. Παρέμεινε γιὰ μικρὰ χρονικὰ διαστήματα στὶς τότε μικρὲς καὶ διαλελυμένες Μονές - σήμερα παρεκκλήσια - τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ἀθαλάσσης, ἔξω ἀπὸ τὴν Λευκωσία καὶ στὸ πατρικὸ του σπίτι.

Βέβαιο εἶναι ὅτι μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Γέροντός του, καὶ σέ ὅλη τὴ μετέπειτα ζωὴ του, διατηροῦσε στενὲς πνευματικὲς σχέσεις μὲ τὸν Ἠγούμενο καὶ τοὺς Πατέρες τῆς ἀνασυσταθείσης Μονῆς Σταυροβουνίου, σέ βαθμὸ πού πολλοὶ νὰ τὸν θεωροῦν ἀδελφὸ τῆς Μονῆς. Μὲ συστάσεις - μᾶλλον τῆς Μονῆς Σταυροβουνίου, ἢ ὁποῖα ὑπάγεται στή Μητρόπολη Κιτίου - προσελήφθη ἀπὸ τὸν τότε Μητροπολίτη Κιτίου Κύριλλο (μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπο Κύριλλο Β') καὶ χειροτονήθηκε Διάκονος γιὰ τὴν Ἱερά Μονὴ Ἁγίου Γεωργίου Κοντοῦ. Τό

1905 ὁ Κιτίου Κύριλλος, ὡς Τοποτηρητὴς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου, τὸν χειροτόνησε Πρεσβύτερο καὶ τὸν διόρισε ὡς Ἐφημέριο τῆς μικρῆς κοινότητος τοῦ Τράχωνα κοντὰ στή Λευκωσία, μὲ τόπο διαμονῆς ἓνα μικρὸ κελλί στὸ προαύλιο τοῦ ναοῦ, ὅπου παρέμεινε μέχρι καὶ τὸ θάνατό του (9 Ἰουλίου 1934).

Μὲ τὴν ἑναρξὴ τῆς διακονίας του στὸν Τράχωνα μίᾶ νέα φάση τῆς ζωῆς του - ἢ σημαντικότερη - ἀρχίζει. Ὁ λύχνος τέθηκε ἐπὶ τὴν λυχνίαν καὶ ἓνα ἀθόρυβο, ἀλλὰ οὐσιαστικὸ ποιμαντικὸ ἔργο ἀρχίζει. Ὁ ἄγνωστος ὡς τότε Τράχωνας, γράφει ὁ Ἀρχιμ. Ἰππόλυτος, ἔξαιτίας τοῦ Ίερομονάχου Καλλιστράτου, ἔγινε πασίγνωστος. Ζοῦσε μίᾶ πραγματικὰ χριστιανικὴ καὶ εὐαγγελικὴ ζωὴ. Ἦταν παντελῶς ἀκτίμων, δὲν εἶχε τίποτα τὸ δικό του, καὶ ὅ,τι ἔπαιρνε τὸ ἔδινε ἀμέσως στοὺς φτωχοὺς. Ποτέ δὲν ἄφηνε γιὰ τὸν ἑαυτό του ἔστω καὶ ἓνα πρόσφορο, ἀλλὰ ὅσα δὲν χρῆσιμοποιοῦσε γιὰ τὴ Θεία Λειτουργία τὰ μοίραζε. «Σπάνιον παράδειγμα εὐσπλάγχνου καὶ φιλελεήμονος ἀνθρώπου..., ἀγαπῶντος καὶ συμπαιθοῦντος τοὺς πτωχοὺς καὶ πάσχοντας, δίδοντας ὑπὲρ αὐτῶν τὰ

πάντα καὶ χάριν αὐτῶν ὑποβαλλομένου εἰς πάντα κόπον καὶ πᾶσαν θυσίαν». Ἄσκησε τὴν ἀκτιμοσύνη καὶ τὴν ἐλεημοσύνη μέχρι τὸ ἔσχατο δυνατό ὄριο. Ποτέ δὲν τὸν εἶδε κανεὶς νὰ ὀργίζεται. Πάντα ἦταν ἡσυχος καὶ γαλήνιος καὶ, ὑβριζόμενος, χαμογελοῦσε.

Σπάνια κοιμόταν σέ κρεβάτι. Καὶ αὐτὸ τὸ κρεβάτι τοῦ μικροῦ του κελλιοῦ ἦταν μίᾶ ξύλινη τάβλα, μὲ ἓνα ξεσκισμένο ἀχυρένιο στρώμα καὶ μὲ μίᾶ πέτρα γιὰ προσκεφάλι. Τὰ ροῦχα του ἦταν φτωχικὰ καὶ σχεδόν κουρελιασμένα. Τὸν περισσότερο καιρὸ διανυκτέρευε στὸν παρακείμενο ναὸ τῆς Παναγίας, προσευχόμενος. Ξεκουραζόταν γιὰ λίγο σέ κάποιον στασίδι. Ὅλοι οἱ ἐνοριῖτες του, ἂν τὸν χρειάζονταν σέ περασμένη ὥρα γιὰ κάποια ἔκτακτη ἀνάγκη καὶ δὲν ἦταν στὸ δωμάτιό του, γινώριζαν ὅτι θὰ τὸν βροῦν στό ναό. Ἔτσι, διασώζονται πολλές μαρτυρίες ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι τὸν συνάντησαν βράδυ ἢ ξημερώματα νὰ προσεύχεται γονατιστός μπροστὰ ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας ἢ τὴν Ἁγία Τράπεζα, μὲ τὰ μάτια γεμάτα δάκρυα. Οὐδέποτε ἔφαγε μαγειρευμένο φαγητό στο κελλί του. Δὲν εἶχε, ἄλλωστε,

κανένα μαγειρικὸ σκεῦος. Μονίμως, ξηροφαγοῦσε. Τὴν Μ. Ἑβδομάδα τοῦ 1928 ἔφαγε κάτι μόνο τὴ Μ. Πέμπτη, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀσθενήσει, ἔξαντλημένος ἀπὸ τὴν ἀσιτία. Ὅπως χαρακτηριστικὰ γράφει ὁ Ἀρχιμ. Ἰππόλυτος, «ἡ πραγματικὴ αὐτοῦ τροφή ἦτο ἡ ἀδιάκοπος προσευχή, ἡμέρας τε καὶ νυκτός».

Ἀπὸ τὰ πρῶτα δέ μοναχικὰ του χρόνια, γιὰ λόγους ἄσκησης, ἔφερε σφικτοδεμένο στό σῶμα του σκληρὸ σχοινί, «βραδύτερον δ' ἀντ' αὐτοῦ ἔφερεν ἄλυσιν, ὁμοίως περισφίγγουσαν αὐτόν, πρὸς σωματικὴν αὐτοῦ ταλαιπωρίαν καὶ ἀποφυγὴν τῶν πειρασμῶν, ἵνα γένηται δόκιμος κατὰ Χριστόν».

Ὅταν τὸν προσκαλοῦσαν, γιὰ νὰ διαβάσει εὐχή σέ ἀσθενῆ ἢ νὰ τελέσει Εὐχέλαιο, οὐδέποτε ἔπαιρνε χρήματα. Καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ ὅπου γινώριζε ὅτι ὑπῆρχε ἀνάγκη - καὶ ὑπῆρχε σχεδόν παντοῦ - ἔβαζε κρυφὰ χρήματα κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλο τοῦ ἀσθενοῦς. Κάποτε ἓνας κακοποιὸς μπῆκε στὸ κελλί του καὶ ζητοῦσε χρήματα. Ὁ μακάριος Γέρον, ἀτάραχος, τοῦ ὑπέδειξε νὰ πάρει τὰ λίγα κέρματα πού εἶχε σέ μίᾶ ξύλινη κασέλα.

Δεχόταν μὲ πολλὴ ἀγάπη καὶ

έλεοῦσε καί τούς Τούρκους, οἱ ὅποιοι τόν σέβονταν πολύ, τόν ὀνόμαζαν Ἅγιο Χριστιανό καί ἔτρεχαν νά τοῦ φιλήσουν τό χέρι καθῶς τόν συναντοῦσαν. Ὅταν μάλιστα εἶχαν κάποιο πρόβλημα ὑγείας, γονατοῦσαν μπροστά του καί ζητοῦσαν νά τούς εὐλογίσει, γιά νά γίνουν καλά. Ὡστόσο, γιά τή συμπεριφορά του αὐτή πρὸς τούς Τούρκους, προσηλακίστηκε κάποτε πολύ ἄσχημα ἀπὸ κάποιο Χριστιανό μέ «γνήσια» ἐθνικά φρονήματα.

Πολλοὶ ἀσθενεῖς, πού ἔπασχαν ἀπὸ ἐρυσίπελας (δερματική ἀσθένεια), θεραπεύτηκαν μετὰ τήν ἀνάγνωσιν εὐχῶν καί τήν ἐπάλειψιν μέ λάδι ἀπὸ τό καντήλι τῆς Παναγίας, ἀπὸ τόν παπα-Καλλίστρατο. Τό ἴδιο συνέβη καί σέ ἀνθρώπους πού εἶχαν ἔντονους πονοκεφάλους. Πολλοὶ ὁμολογοῦσαν ὅτι θεραπεύτηκαν ἀπὸ ἀσθενεῖες, χρησιμοποιώντας τό νερό πού ἔμενε στό ποτήρι του, ὃ - ταν τόν κερνοῦσαν σέ κάποιο σπῆτι.

Σέ περιόδους ἀνομβριῶν, πού εἶναι συχνό φαινόμενο στήν Κύπρο, τελοῦσε Ἁγιασμό καί μετὰ γύριζε ὄλους τούς ἀγρούς τῆς Ἐνορίας του καί τούς ράντιζε.

Τό κύριο ἔργο τοῦ παπα-Καλ-

λιστράτου ἦταν τό μυστήριο τῆς Ἐξομολογήσεως. Ἡ φήμη του μέ τά χρόνια διαδόθηκε καί δεκάδες πιστοὶ συνέρρεαν ἀπὸ ὅλη τή Λευκωσία καί τά γύρω χωριά, γιά νά ἐξομολογηθοῦν σ' αὐτόν. Κατ' ἀνάθεσιν τῆς Μονῆς Σταυροβουνίου, ἀνέλαβε τήν πνευματική καθοδήγησιν τοῦ μικροῦ γυναικείου μοναστηριοῦ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος (τοῦ πρώτου γυναικείου μοναστηριοῦ στήν Κύπρο τά νεώτερα χρόνια) στό Καϊμακλί. Ἀκόμη, ὁ παπα-Καλλίστρατος ἦταν αὐτός πού τό 1917 ἔκειρε μοναχούς τούς τρεῖς κατά σάρκα ἀδελφούς, ἐπανιδρυτές τῆς Μονῆς τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα. Κατόπιν πρόσκλησιν ἱερέων, πήγαινε πεζός καί σέ ἄλλες ἐνορίες τῆς Λευκωσίας, στίς ὁποῖες δεν ὑπῆρχε πνευματικός, καί τελοῦσε τό μυστήριο τῆς Ἐξομολογήσεως. Ἐξομολογοῦσε χωρίς διαλείμματα γιά ξεκούρασιν ἢ φαγητό. Κατά τήν Ἐξομολόγησιν, λέγεται ὅτι ἦταν μέν αὐστηρός ὡς πρὸς τήν τήρησιν τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλά ταυτόχρονα ἦταν γλυκός, πρᾶος καί παραμυθητικός.

Ἀπὸ συγκεκριμένες μαρτυρίες ἀναφέρεται ὅτι «ὁ μακαρίτης Ἱερομόναχος Καλλίστρατος ἐκο-

σμεῖτο, ἐπίσης, διά προγνωστικοῦ χαρίσματος καί διά τοῦ χαρίσματος τῆς γνώσεως καί αἰσθήσεως πράξεων ἀγνώστων καί μυστικῶν». Ὁ ἴδιος ὁ Τοποτηρητής τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου, Μητροπολίτης Πάφου Λεόντιος, ὁμολόγησε πῶς ὅταν, ὡς μαθητής Γυμνασίου, ἐξομολογήθηκε στόν παπα-Καλλίστρατο, τοῦ προεῖπε ὅτι θά γίνει Ἐπίσκοπος.

Τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1931 ἔγινε στήν Κύπρο μιά μεγάλης ἔκτασιν ἐξέγερσιν κατά τῶν Ἑλλήνων, τά «Ὀκτωβριανά», ἡ ὁποία καταπνίγηκε στό αἷμα. Ἀνάμεσα στίς στυγνές ἀποφάσεις τῶν Ἑλλήνων μετὰ τά «Ὀκτωβριανά», ἦταν καί ἡ γενική ἀπαγόρευσιν ἡχίσεως τῶν καμπάνων τῶν ναῶν. Ὁ παπα-Καλλίστρατος, ἄν καί ἦταν πλεον πρεσβύτης στήν ἡλικία καί καταπονημένος ἀπὸ τήν ἄσκηση, κατά τίς Κυριακές καί τίς μεγάλες ἑορτές, πρὶν ἀρχίσει τήν ἀκολουθία, γύριζε τά σπῆτια τῶν ἐνοριτῶν του, κτυπώντας τους τίς πόρτες. Ἐξαιτίας αὐτοῦ τοῦ περιστατικοῦ, ἀλλά καί τῆς ὄλης ζωῆς του γενικά, μερικοὶ τόν θεωροῦσαν λίγο σαλεμένο.

Ὁ παπα-Καλλίστρατος ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ, μετὰ ἀπὸ ὀλιγοήμερη ἀσθένεια, στίς 9 Ἰουλίου

1934. Τό ἐπίσημο περιοδικό τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, «Ἀπόστολος Βαρνάβας», σέ ἓνα μικρό του δημοσίευμα ἀνῆγγελε τό θάνατό του, χαρακτηρίζοντάς τον ὡς σεβάσιμο Γέροντα, ἱερομόναχο καί πνευματικό, ὁ ὁποῖος «διεκρίνετο διά τόν ἀσκητικόν αὐτοῦ βίον, τήν εὐσέβειαν, τήν ἀγαθότητα καί τό μειλίχιον τοῦ χαρακτῆρος του». Παρόμοια, ἦταν καί τά δημοσιεύματα στόν Τύπο. Τῆς κηδείας προέστη ὁ τότε Ἐξαρχος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, Ἀρχιμανδρίτης Ἱερώνυμος, καί ἐπικήδειο λόγο ἐκφώνησε ὁ Διευθυντής τῆς Ἀστικῆς Σχολῆς Ἁγίου Κασσιανοῦ, κ. Παντελῆς Τσικίνης. «Παρίστατο δέ ἐν πένθει», γράφει ἡ «Φωνή τῆς Κύπρου», «ἡ κοινότης τοῦ προαστείου, ἀποχαιρετίσασα μετὰ λύπης βαθείας τόν, εἰς τήν αἰωνία μακαριότητα, ἀπελθόντα ἀγαθόν καί πρᾶον ἐφημέριόν της». Ὁ Ἱερομόναχος Καλλίστρατος ἐτάφη πίσω ἀπὸ τό Ἱερό Βῆμα τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας τοῦ Τράχωνα, στό ἀριστερό του μέρος.

Τόν Ἰανουάριο καί τόν Αὐγούστο τοῦ 1940, ὁ μετέπειτα ἱερέας τοῦ Τράχωνα καί οἱ κοινοτικές ἀρχές μέ Ἐπιστολές τους πρὸς τόν Ἑλλῆ Διοικητή τῆς Λευκω-

Στάχτες

Ἐπιμέλεια Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀντωνίου
Θεολόγου – Νομικοῦ

«**Σ**την ἀρχή μου εἶναι τό τέλος μου», ἔγραφε ὁ Τ. Σ. Ἐλιοτ. «Παλιές φωτιές σέ στάχτες καί στάχτες στή γῆ». Καπνοί. Δάκρυα. Κραυγές. Τό τέλος; Ὁχι. Ἐνα κάποιο τέλος, ἴσως. Στάχτες. Δάκρυα. Καί γέλια. Γέλια; Κι ὁμως...

»Ποιά ἀνάγκη τῆς ἐξελικτικῆς διαδικασίας ἔδωσε στόν ἄνθρωπο τή δυνατότητα νά γελάει; Καί γιά ποιό σκοπό; Τί εἶναι αὐτό πού κάνει τά παιδιά νά ξεσποῦν σέ γέλια, ὅταν κάποιος τά γαργαλήσει; Τί εἶδους βοήθεια στήν ἐπιβίωση τῆς ἀνθρωπότητας προσέφεραν τά δυνατά χαχανητά διά μέσου τῶν αἰῶνων; Τί εἶναι αὐτό πού δίνει τή δύναμη σέ κάποιον νά μπορεῖ νά χαμογελάει ἀκόμα καί πάνω ἀπό τίς στάχτες τοῦ σπιτιοῦ του, ἔστω καί μέ δυσκολία; Ὑπάρχει μία μακρά λίστα πονημάτων πού προσπαθοῦν νά διερευνηθοῦν τή φύση του.

»Σ' ἕνα γέλιο κρύβεται ὅλη ἡ διάθεση γιά ἐπικοινωνία, μία κραυγή ὑπαρξης μπροστά στή διαρκῆ ἀβεβαιότητα. Μπροστά στό θέαμα τῶν δασῶν πού καίγονται τό ἕνα μετά τό ἄλλο, μίας κοινότητας πού ἀπειλεῖται, μπροστά στούς κόπους μίας ζωῆς συμπυκνωμένους σ' ἕνα σπίτι πού γίνεται στάχτη, ἕνα χαμόγελο εἶναι ὁ προπομπός τοῦ αὔριο. Γιατί ὅσοι κλαῖνε θά γελάσουν, ὅσοι πονᾶνε θά κάνουν τό ἴδιο. Κάποια στιγμή. Ἀργά ἢ γρήγορα. Ὡς σημάδι ὅτι ἡ ζωή συνεχίζεται. Ὡς σινιάλο ὅτι εἶναι ἔτοιμοι νά πᾶνε παρακάτω. Ὡς δείγμα ὅτι μποροῦν καί πάλι νά συνδεθοῦν μέ τούς ὑπόλοιπους». (Κείμενο ἀπό τήν ἐφημερίδα «Τά Νέα», Ἀθηνῶν).

Ναί! Ἡ ζωή συνεχίζεται, μά μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

σίας, ζητοῦν τήν ἀνακομιδή τῶν λειψάνων τοῦ «*θεωρουμένου ὡς ἀγίου Ἱερομονάχου*». Ἡ ἀνακομιδή ἔγινε ἀπό τόν Τοποτηρητή τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου, Μητροπολίτη Πάφου Λεόντιο, τήν Κυριακή, 18 Αὐγούστου 1940. Μετά τό τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας καί τοῦ Μνημοσύνου, πού τελέστηκαν στό ναό, μετέβη στόν τάφο μέ πλήρη ἀρχιερατική στολή, συνοδευόμενος ἀπό τόν Κλῆρο καί «*ἀπειροπλήθους λαοῦ*», ψαλλόντων τό «*Αἰωνία ἡ μνήμη*». Ἐγινε ἡ ἀνακομιδή καί τά «*τίμα ὁσ-τᾶ τοῦ, μακαρίας μνήμης, Καλλιστράτου*», ἀφοῦ πλύθηκαν μέ νερό καί κρασί, τοποθετήθηκαν σέ ξύλινη θήκη. Ἐπί τῶν λειψάνων ἀναγνώσθηκε εὐαγγελική περικοπή καί ἀκολούθως μεταφέρθηκαν καί τοποθετήθηκαν πάνω στήν Ἁγία Τράπεζα τοῦ ναοῦ. Τό ἴδιο ἀπόγευμα ὁ Τοποτηρητής ἐπι-

σκέφθηκε ξανά τό ναό καί τοποθέτησε τά λείψανα κάτω ἀπό τήν Ἁγία Τράπεζα. Διασώθηκαν μαρτυρίες παρόντων στήν ἀνακομιδή, οἱ ὁποῖες ἀναφέρουν ὅτι τά λείψανα ἀνέδιδαν ξεχωριστή εὐωδία. Λέγεται, ὅτι ὁ Τοποτηρητής, Μητροπολίτης Πάφου Λεόντιος, σκόπευε νά θέσει θέμα διακήρυξης τῆς ἀγιότητας τοῦ Καλλιστράτου, μετά τή συγκρότηση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου (τότε ἦταν ὁ μόνος Ἐπίσκοπος σέ ὅλη τή Νῆσο). Αὐτό, ὁμως, δέν ἔγινε, διότι 37 ἡμέρες μετά τήν ἐκλογή του ὡς Ἀρχιεπισκόπου ἀπεβίωσε. Μετά τήν τουρκική εἰσβολή τοῦ 1974, ὁ ναός βεβηλώθηκε. Ἡ Ἁγία Τράπεζα ἰσοπεδώθηκε καί κανένας δέν γνωρίζει πού βρίσκονται τά λείψανα τοῦ «*τρισμακαρίστου καί ἀγίου ἀνθρώπου*», Ἱερομονάχου Καλλιστράτου.

Κύρια Πηγή:

Ἀρχεῖο Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, *Βιβλίον ΙΘ'. Ἀρχεῖον ἀοιδίμου Λεοντίου (1933 -1947)*, 145α, ἔγγρ. 3, [Ἀρχιμανδρίτου Ἰππολύτου Μιχαηλίδη] «*Βίος τοῦ, μακαρίας μνήμης, Ἱερομονάχου Καλλιστράτου*».

Κυριότερη Βιβλιογραφία:

1. Κοκκινόφτα Κωστή, «*Ὁ Ἱερομόναχος Καλλίστρατος τοῦ Τράχωνα (1862 - 1934)*», *Θεολογική Ἐπετηρίδα Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κιτίου - Ἐκκλησιαστικός Κήρυκας*, τ. Η' (2002), σ. 85 ἐπ.
2. Μιτσίδη Ἀνδρέα Ν., «*Ὁ Ἱερομόναχος Καλλίστρατος τοῦ Τράχωνα*», *Ἀπόστολος Βαρνάβας*, 9 (2006), σ. 371 - 375.

Πόσο χρήσιμος είσαι;

Ελένης Αναστασίου
Εκπαιδευτικού

Μία φορά κι έναν καιρό, ἦταν ένα σποράκι. Ἐνωθε πολύ απογοητευμένο, γιατί ἦταν τόσο μικρό κι ἀσήμαντο. Ὅλα γύρω του φαίνονταν τόσο μεγάλα καί ὅλα μπορούσαν νά κάνουν κάτι σημαντικό κατά τήν ἄποψή του. Τά πουλιά κελαηδοῦσαν, τά δέντρα ἔκαναν σκιά κι ἔδιναν καρπούς, τά ζῶα ἔπαιζαν μέ τούς φίλους τους. Κι αὐτό; Τό μόνο πού μπορούσε νά κά-

νει ἦταν νά ξαπλώνει στό χῶμα καί νά περιμένει ἄν κάποτε φυτρώσει καί γίνει στάχυ. Καί πάλι δέ θά ἦταν κάτι ξεχωριστό. Τόσα στάχυα ἔχει ὁ κάμπος... Ἦταν πολύ λυπημένο τό σποράκι, δέν ἤθελε πιά νά ζεῖ, ἀφοῦ δέν εἶχε ἀξία ἢ ζωή του. Ἐμεινε, λοιπόν, ἐκεῖ ξαπλωμένο κι ἔκλεισε τά βουρκωμένα του μάτια, γιά νά μί βλέπει γύρω του καί νά θυμᾶται πόσο ἄχαρο εἶναι.

Ξαφνικά, ἔνωσε νά σπκῶνεται ἀπό τό ἔδαφος. Πῶ, πῶ! Ὁ ἄνεμος τό εἶχε τυλίξει καί ἄρχισε νά τό παρασέρνει, χωρίς νά ξέρει ποῦ τό πάει. Τό σποράκι ἔκλαιγε ὄλο καί περισσότερο. «Τόσο ἀδύναμο εἶμαι πού μέ κάνει ὁ ἄνεμος ὅ,τι θέλει», σκέφτηκε. «Δέν ἀξίζω τίποτα». Ἀνέβαινε μία ψηλά, μία κατέβαινε χαμηλά, μία στριφογύριζε, ὥσπου πῆγε καί προσγειώθηκε στήν ποδιά ἑνός ἀγοριοῦ πού καθόταν

ἔξω ἀπό μία ἐκκλησία. «Τώρα μάλιστα... Οὔτε κἄν στάχυ δέ θά μπορέσω νά γίνω. Τό ἀγόρι θά μέ πετάξει παραπέρα καί θά μέ πατήσουν οἱ περαστικοί».

Τό ἀγόρι τό πρόσεξε μετά ἀπό λίγα λεπτά. Τό πῆρε ἀπαλά στά χέρια του καί τό κοίταξε μέ προσοχή. «Ἐνα σποράκι. Ἄν τό φυτέψω, θά γίνει στάχυ καί τό στάχυ θά γίνει ἀλεύρι καί ἡ μαμά θά μοῦ φτιάξει μέ τό ἀλεύρι κουλουράκια. Καί τότε δέ θά πεινάω. Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, σ' εὐχαριστῶ πού ἔστειλες αὐτό τό σποράκι στήν ποδιά μου!» Τό σποράκι σάστισε. Ἐκεῖ πού δέν ἤθελε νά ζεῖ, γιατί δέν ἄξιζε, βρέθηκε νά εἶναι ὅ,τι πολυτιμότερο γιά κείνο τό ἀγόρι. Τώρα ἦταν πολύ περήφανο. Θά γινόταν ἐπιτέλους στάχυ κι ὄχι ἕνα ἀνάμεσα στά πολλά, ἀλλά ἕνα πολύ ξεχωριστό στάχυ, ἕνα καί μοναδικό στήν αὐλή τοῦ ἀγοριοῦ.

* * *

Ἐνα σποράκι εἶναι καί ὁ καθένας ἀπό μας. Μικρός κι ἀσήμαντος ἀπό μόνος του, ἀλλά μοναδικός καί πολύτιμος μέ

τή Χάρη τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνος μᾶς ἔπλασε μέ ιδιαίτερα χαρίσματα καί ὅλοι ἔχουμε νά ἐπιτελέσουμε σημαντικούς σκοπούς στή ζωή μας καί νά προσφέρουμε πολλά καί στούς ἄλλους. Φτάνει νά τό πιστέψουμε καί νά ἀγωνιστοῦμε νά τό πετύχουμε. Δέν ἔχουμε κανένα δικαίωμα νά σκεφτόμαστε σάν τό σποράκι, ὅτι δηλαδή δέν ἀξίζουμε. Αὐτό εἶναι ἀντίθετο μέ τήν πίστη μας. Οἱ δυνατότητές μας, τά χαρίσματά μας ὑπάρχουν καί ἐμεῖς ὀφείλουμε νά τά ἀξιοποιήσουμε μέ τόν καλύτερο δυνατό τρόπο, γιά τή δόξα τοῦ Θεοῦ. Γιά νά βοηθοῦμε τούς συνανθρώπους μας καί γιά νά φτάσουμε κι ἐμεῖς ἕνα βῆμα πιό κοντά στή Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν.

Ἄς παραδειγματιστοῦμε, λοιπόν, ἀπό τό σποράκι τῆς ἱστορίας μας κι ἄς ψάξουμε νά βροῦμε πού μπορούμε νά προσφέρουμε, πῶς μπορούμε νά κάνουμε αὐτό τόν κόσμο καλύτερο, κάνοντας καί τόν ἑαυτό μας σημαντικό, δοξολογώντας πάντοτε τό Θεό γι' αὐτό.

